

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZOOTEHNIKO

Martina ZORKO

POVEZAVA ČLOVEK – ŽIVAL NA PRIMERU PSOV IZ
AZILA MARIBOR

DIPLOMSKO DELO

Visokošolski strokovni študij

Ljubljana, 2005

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZOOTEHNIKO

Martina ZORKO

**POVEZAVA ČLOVEK – ŽIVAL NA PRIMERU PSOV IZ AZILA
MARIBOR**

DIPLOMSKO DELO
Visokošolski strokovni študij

**HUMAN – ANIMAL RELATIONSHIP IN ANIMAL ASYLUM
MARIBOR**

GRADUATION THESIS
Higher professional studies

Ljubljana, 2005

Diplomsko delo je zaključek Visokošolskega študija kmetijstvo – zootehnika. Opravljeno je bilo na Katedri za etologijo, biometrijo in selekcijo ter prašičerejo na Oddelku za zootehniko Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. Poskus je bil opravljen v Azilu Maribor.

Komisija za dodiplomski študij Oddelka za zootehniko je za mentorja diplomskega dela imenovala prof. dr. Ivana Štuhca.

Recenzent: prof. dr. Jože Osterc

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik: doc. dr. Stane KAVČIČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Član: prof. dr. Ivan ŠTUHEC
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Član: prof. dr. Jože OSTERC
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Datum zagovora:

Naloga je plod lastnega raziskovalnega dela.

Martina Zorko

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Vs
DK	UDK 636.7:591.5(043.2)=863
KG	psi/zavetišča/etologija/obnašanje živali/vez človek – žival/ankete/Slovenija
KK	AGRIS L20
AV	ZORKO, Martina
SA	ŠTUHEC, Ivan (mentor)
KZ	SI-1230 Domžale, Groblje 3
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko
LI	2005
IN	POVEZAVA ČLOVEK – ŽIVAL NA PRIMERU PSOV IZ AZILA MARIBOR
TD	Diplomsko delo (visokošolski strokovni študij)
OP	XI, 53 str., 11 pregl., 34 sl., 33 vir.
IJ	sl
JJ	sl/en
AI	V Azilu Maribor skrbijo za živali različnih vrst. Največji delež živali v Azilu Maribor predstavljajo psi. Da bi jim izboljšali njihovo počutje, omogočajo ljudem ob sobotah in nedeljah peljati psa na sprehod po bližnji okolici. S tem nudijo vzpostavljanje vezi med človekom in psom tudi za tiste ljudi, ki doma te možnosti nimajo. V analizo je bilo vključenih 145 ljudi, ki so pred prvim sprehodom psa izpolnili posebno izjavo. 75 od njih je odgovarjalo na posebej prirejen vprašalnik. Med sprehajalci iz mesta in s podeželja je bila razlika v oceni obnašanja psa med sprehodom. Agresivno obnašanje so opazili samo sprehajalci psov s podeželja. Med njimi je bil večji delež tistih, ki so želeli sprehajati vedno istega psa. Večina sprehajalcev psov ima doma kakšno drugo vrsto živali, največkrat mačko. Tisti, ki doma živali nimajo, je nimajo zaradi prostorske stiske. Glavni vzrok, da se ljudje odločajo za sprehod s psom, je želja po izboljšanju pasjega in lastnega počutja ter zdravja.

KEY WORDS DOCUMENTATION

DN	Vs
DC	UDK 636.7:591.5(043.2)=863
CX	dogs/animal shelters/ethology/animal behaviour/human – animal relationship/questionnaires/Slovenia
CC	AGRIS L20
AU	ZORKO, Martina
AA	ŠTUHEC, Ivan (supervisor)
PP	SI-1230 Domžale, Groblje 3
PB	University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Zootechnical Department
PY	2005
TI	HUMAN – ANIMAL RELATIONSHIP IN ANIMAL ASYLUM MARIBOR
DT	Graduation Thesis (Higher professional studies)
NO	XI, 53 p., 11 tab., 34 fig., 33 ref.
LA	sl
AL	sl/en
AI	Maribor animal shelter takes care of different animals. Most of them are dogs. To make animals feel better and less alone, people are welcomed to take a dog for a walk around the neighbourhood, which enables contacts between humans and dogs. This is good also for the people, who have no possibilities to own a dog. Our analysis included 145 people, who filled out a special statement before the first walk. 75 of them took a part in a special questionnaire. The estimated behaviour of dogs differed among walkers from town and walkers from the country. Aggressive behaviour had been noticed by walkers from the country only. The majority of people, wanted to take the same dog out every time. Most of the walkers own a pet, often it is a cat. Those without a pet usually do not have enough room to accommodate an animal. The main reason for the people to take dogs out for a walk is a desire to improve the dog's and also their own state of health.

KAZALO VSEBINE

	str.
Ključna dokumentacijska informacija (KDI)	III
Key words documentation (KWD)	IV
Kazalo vsebine	V
Kazalo preglednic	IX
Kazalo slik	X
Kazalo prilog	XI
1 UVOD	1
2 PREGLED OBJAV	2
2.1 SISTEMATIKA PSOV	2
2.2 DIVJI PREDNIKI IN NASTANEK DOMAČEGA PSA	2
2.2.1 Sivi volk	3
2.2.2 Rdeči volk	4
2.2.3 Kojot	4
2.2.4 Šakal	4
2.2.5 Lisica	5
2.2.6 Pravi rdeči ali gorski volk	5
2.2.7 Gozdni pes	6
2.2.8 Rakunasti pes	6
2.2.9 Hijenski ali lisasti pes	7
2.2.10 Grivasti volk	7
2.2.11 Dingo	8
2.3 NEKATERE ETOLOŠKE LASTNOSTI PSA	8
2.3.1 Glasovno sporazumevanje	10

	str.
2.3.1.1 Lajanje	10
2.3.1.2 Cviljenje	10
2.3.1.3 Renčanje	10
2.3.1.4 Javskanje	10
2.3.1.5 Bevskanje	11
2.3.1.6 Ječanje	11
2.3.1.7 Zavijanje	11
2.3.1.8 Grčanje	11
2.3.1.9 Tuljenje psov	11
2.3.2 Vidno sporazumevanje	12
2.3.2.1 Rep	12
2.3.2.2 Uhlji	13
2.3.2.3 Obrazne mišice	14
2.3.2.4 Dlaka	14
2.3.3 Vohalna sporazumevanja	14
2.3.4 Pogled	15
2.3.5 Izločanje blata in uriniranje	15
2.3.6 Analno ovohavanje	17
2.3.7 Sopenje	17
 2.4 ČLOVEK IN PES	 18
2.4.1 Hierarhija	21
2.4.2 Teritorij	21
2.4.3 Radovednost	22
2.4.4 Družabnost	22
2.4.5 Srečanje z vrstniki	22
2.4.6 Komunikacija človeka s psom	23
2.4.7 Faze človeškega življenja in vpliv živali nanj v različnih življenjskih obdobjih	23
2.4.7.1 Otroštvo	24

	str.
2.4.7.2 Adolescenca	25
2.4.7.3 Mlajša odrasla doba	25
2.4.7.4. Srednja leta	26
2.4.7.5 Starost (ostareli)	27
3 MATERIAL IN METODE	29
3.1 MATERIAL	29
3.1.1 Azil Maribor	29
3.1.2 Način, čas in obseg eksperimentalnega dela	30
3.2 METODE DELA	30
3.2.1 Oblikovanje vprašalnika	30
3.2.2 Izpolnjevanje podatkov	30
3.2.3 Statistične metode	31
4 REZULTATI	32
4.1 ANALIZA PODPISANIH IZJAV	32
4.2 PODATKI O VPRAŠANIH	34
4.2.1 Izobrazba vprašanih	34
4.2.2 Starost vprašanih	36
4.3 ODGOVORI NA VPRAŠANJA	37
4.3.1 Imate doma žival?	37
4.3.2 Katero žival imate doma?	38
4.3.3 Kolikokrat na mesec pridete sprehajati psa?	40
4.3.4 Zakaj sprehajate psa?	41
4.3.5 Kakšen je pes na sprehodu?	43
4.3.6 Kako dolgo traja sprehod?	44
4.3.7 Želite sprehajati vedno istega psa?	46

	str.
5 RAZPRAVA IN SKLEPI	48
5.1 RAZPRAVA	48
5.2 SKLEPI	49
6 POVZETEK	50
7 VIRI	51
ZAHVALA	
PRILOGE	

KAZALO PREGLEDNIC

	str.
Preglednica 1: Stadiji človekovega življenja po Eriksonu, psihosocialne krize, psihosocialne zmožnosti in vplivi okolja (Horvat in Magajna, 1987)	23
Preglednica 2: Podpisane izjave v letu 2003 za sprehajanje psov	32
Preglednica 3: Izobrazba vprašanih	34
Preglednica 4: Starost vprašanih	36
Preglednica 5: Odgovori na vprašanje: Imate doma žival?	37
Preglednica 6: Odgovori na vprašanje: Katero žival imate doma?	39
Preglednica 7: Odgovori na vprašanje: Kolikokrat na mesec pridete sprehajat psa?	40
Preglednica 8: Odgovori na vprašanje: Zakaj sprehajate psa?	42
Preglednica 9: Odgovori na vprašanje: Kakšen je pes na sprehodu?	43
Preglednica 10: Odgovori na vprašanje: Kako dolgo traja sprehod?	45
Preglednica 11: Odgovori na vprašanje: Želite sprehajati vedno istega psa?	46

KAZALO SLIK

	str.
Slika 1: Sivi volk (Pisovec, 2001)	4
Slika 2: Kojot (Životinjsko carstvo, 2004)	4
Slika 3: Šakal (Index of ..., 2003)	5
Slika 4: Lisica (Index of ..., 2003)	5
Slika 5: Gozdni pes (Index of ..., 2003)	6
Slika 6: Rakunasti pes (Zoo Ljubljana, 2004)	6
Slika 7: Hijenski ali lisasti pes (Index of ..., 2003)	7
Slika 8: Grivasti volk (Index of ..., 2003)	7
Slika 9: Dingo (Gimnazija Vič, 2004)	8
Slika 10: Repertoar pasje telesne govorice (Klever, 1995)	9
Slika 11: Mimika psa ob različnem razpoloženju (Klever, 1995)	14
Slika 12: Mehiški goli pes (Slike pasem, 2004)	18
Slika 13: Azil Maribor (Zorko, 2004)	29
Slika 14: Gospa Müller in oskrbovalec živali (Zorko, 2004)	30
Slika 15: Prebivalci iz mesta, ki so v letu 2003 podpisali izjave	33
Slika 16: Prebivalci s podeželja, ki so v letu 2003 podpisali izjavo	33
Slika 17: Izobrazba prebivalcev iz mesta, ki so odgovarjali na vprašanja	35
Slika 18: Izobrazba prebivalcev s podeželja, ki so odgovarjali na vprašanja	35
Slika 19: Starost vprašanih prebivalcev iz mesta	36
Slika 20: Starost vprašanih prebivalcev s podeželja	37
Slika 21: Odgovori na vprašanja prebivalcev iz mesta: Imate doma žival?	38
Slika 22: Odgovori na vprašanja prebivalcev s podeželja: Imate doma žival?	38
Slika 23: Odgovori na vprašanja prebivalcev iz mesta: Katero žival imate doma?	39
Slika 24: Odgovori na vprašanja prebivalcev s podeželja: Katero žival imate doma?	40
Slika 25: Odgovori na vprašanje prebivalcev iz mesta: Kolikokrat na mesec pridete sprehajat psa?	41
Slika 26: Odgovori na vprašanje prebivalcev s podeželja: Kolikokrat na mesec pridete sprehajat psa?	41
Slika 27: Odgovori na vprašanja prebivalcev iz mesta: Zakaj sprehajate psa?	42
Slika 28: Odgovori na vprašanja prebivalcev s podeželja: Zakaj sprehajate psa?	43
Slika 29: Odgovori na vprašanja prebivalcev iz mesta: Kakšen je pes na sprehodu?	44
Slika 30: Odgovori na vprašanja prebivalcev s podeželja: Kakšen je pes na sprehodu?	44
Slika 31: Odgovori na vprašanja prebivalcev iz mesta: Kako dolgo traja sprehod?	45
Slika 32: Odgovori na vprašanja prebivalcev s podeželja: Kako dolgo traja sprehod?	46
Slika 33: Odgovori na vprašanja anketirancev iz mesta: Želite sprehajati vedno istega psa?	47
Slika 34: Odgovori na vprašanja anketirancev s podeželja: Želite sprehajati vedno istega psa?	47

KAZALO PRILOG

Priloga A: Izjava: Izjava glede seznanitve navodil za sprehajanje psov

Priloga B: Vprašalnik: Sprehajanje psov iz Azila Maribor

1 UVOD

Že pred več kot deset tisoč leti je postal pes človekov družabnik in pomemben spremljevalec. Sprva je pes človeku služil le kot čuvaj njegovega posestva in družabnik v igri njegovih otrok. Kasneje je začel človek spoznavati, da lahko ima od psa veliko koristi, kot so meso, delo, družba ... Pes mu je začel pomagati pri lovu in varovanju čred, zato je človek začel lepše ravnati z njim. Skozi tisočletja skupnega življenja se je pes izkazal kot zvesta in zaupljiva žival, in človek ga ni imel več le za lovskega psa ali psa čuvaja, temveč je pes postal njegov družabnik.

Danes je pes predvsem družna žival. Kot zvesti prijatelj, ki je vedno vesel svojega lastnika in mu vsak trenutek izkazuje neizmerno ljubezen, se je prikradel v domove in srca mnogih ljudi in njihovih družin.

Namen te diplomske naloge je ugotoviti, kakšne vezi človek – žival se stkejo v Azilu Maribor. Prvo tovrstno zavetišče v Sloveniji ne služi samo zbiranju potepuških in izgubljenih psov, ampak skrbi za njihovo dobro počutje. Ena od pomembnih obogatitev okolja za psa v pesjaku je sprehod, na katerem lahko žival zadovolji svoje potrebe po gibanju, zbiranju informacij iz širšega okolja in komuniciranju s predstavnikom druge vrste. Predstavniki druge vrste so ljudje iz Maribora in okolice, ki morda pogrešajo stik z živalmi, morda pa so tako osveščeni, da želijo prispevati k boljšemu počutju živali (animal welfare). Zanimalo nas je, kateri del populacije se pretežno odloča za sprehode s psom, zakaj se zanje odločajo in kako dolgo trajajo ti sprehodi. Zanimalo nas je tudi, ali obstaja razlika med tistimi, ki so doma iz mesta, in tistimi, ki so doma s podeželja.

2 PREGLED OBJAV

2.1 SISTEMATIKA PSOV

Zveri (*Carnivora*) so pester red različno velikih živalskih vrst. Najmanjša je mala podlasica, največji pa rjavi medved. Vsi imajo sklenjen niz različno oblikovanih zob, ki imajo vsak določeno funkcijo. Značilno oblikovani podočniki so namenjeni ubijanju plena. Sekalci so majhni, v vsaki čeljusti jih je po šest. Nekateri kočniki so se razvili v t. i. derače z ostrim robom, ki namesto počasnega drobljenja omogočajo učinkovito trganje mesa pa tudi hrustanca in celo lomljenje kosti. Zveri so v veliki večini plenilci, zato so razvile posebne tehnike lova na živali, od katerih živijo (Marcon in Mongini, 1986). Pes spada v družino psom podobnih živali, ki se imenujejo *kanidi* in lovijo v tropih. Domači pes se imenuje *Canis familiaris* (Taylor, 1993).

Paleontologi prepoznavajo še eno izumrlo poddružino psov, ki nosi strokovno ime *Amphicyonodinae*. Nekdaj je bila zelo številčna, saj je na osnovi izkopanin prepoznanih kar 23 različnih rodov. Večina danes živečih rodov ima po eno samo vrsto, le rodova psov in lisic sta velika in tudi zemljepisno najbolj razširjena. Očitno gre za dva prilagodljiva in vitalna rodova, katerih vrste so bolje obvladovale okolje kot pa njihovi tekmeci. V Južni Ameriki živi največ rodov, ki imajo le po eno samo, po življenjskih potrebah navadno bolj specializirano vrsto. Od 35 danes živečih vrst najdemo v Sloveniji le volka in lisico. Jugoslovanska favna psov je od slovenske bogatejša za eno vrsto (šakal), evropska pa za dve (šakal in arktična lisica). Poleg tega srečamo v Evropi z Daljnega vzhoda zanešenega enoka ali rakunastega psa, ki se je uspešno vključil v evropsko naravo (Kryštufek in sod., 1988).

Družina psov je zelo homogena, tako da si je vseh štirinajst rodov po obliki in velikosti zelo podobnih. Glava je pri vseh podaljšana v koničast gobec, imajo velike, pokončne uhlje, dolg rep in dolge okončine. Zaradi dolgih okončin in močnega telesnega mišičja so psi hitri tekači, kar jim omogoča učinkovito gonjenje plena, pa tudi beg pred sovražniki (Marcon in Mongini, 1986).

2.2 DIVJI PREDNIKI IN NASTANEK DOMAČEGA PSA

Zadnje izkopanine kažejo, da so ljudje začeli udomačevati psa na Srednjem vzhodu pred najmanj 10 000 leti in mogoče že celo pred 35 000 leti (Taylor, 1993). Civilizirani človek je v umetnosti vedno upodabljal psa. V Iraku so odkrili majhne kipe psov z zavihanim repom iz približno leta 6500 pr. n. š. v Yorkshiru so odkopali kosti domačega psa iz zgodnje kamene dobe. O podobnih najdbah poročajo iz Češkoslovaške; odkrili so jih v usedlinah 10 000 let stare jame. Najstarejši ostanki domačega psa, izkopani v Združenih državah Amerike, so iz Jaguarjeve votline, indijanskega najdišča iz kamene dobe v Idahu, iz približno leta 8300 pr. n. št. Odkrili so ostanke dveh vrst psa – srednje velikega in velikega. Domači pes se je hitro razširil po vsem svetu, razen po Antarktiki. Psi povsod zelo uspevajo, ker so zmerno specializirani, zelo prilagodljivi, pametni in družabni – zaradi nagona krdela (Taylor, 1993).

Poznamo dve teoriji o izvoru domačega psa. Zagovorniki prve teorije monofiletskega izvora govorijo o »manjkajočem členu« - o davni vrsti divjih psov, ki naj bi bili še najbolj

podobni današnjemu dingu; iz te vrste naj bi se, preden so jo povsem iztrebili prvi ljudje, razvil domači pes. Glede na posebne zakonitosti živinoreje je takšna domneva dokaj verjetna. Človek si je zmeraj, potem ko je z domačo vzrejo »izboljšal« to ali ono vrsto udomačene živali, prizadeval iztrebiti njene divje, »neizboljšane« sorodnike, da bi onemogočil nezaželeno križanje. Očitno smo enakemu procesu priča tudi v primeru podivjanih domačih psov. Začeli so se pariti med seboj in njihovi potomci so si postali po vsem svetu čedalje bolj podobni. Tako imajo avstralski dingo, novogvinejski pojoči pes, srednjevzhodni parijski pes in indijski pes v Ameriki presenetljivo veliko skupnih potez. Kljub vablјivosti tovrstnih domnev pa ta teorija danes nima več veliko privrčencev (Morris, 1990).

Nekateri znanstveniki mislijo, da so začeli ljudje najprej udomačevali volkove, ki so pobirali odpadke ob človekovih naselbinah. Drugi spet mislijo, da je nastal prvi stik med ljudmi in volkovi na lovu. Naši predniki so lovili volkove za hrano, pobijali odrasle živali, mladiče pa odnašali s sabo, da bi jih še malo poredili. Nomadske skupine so prinesle pse iz Srednjega vzhoda v Evropo. Nekaj podobnega se je nemara zgodilo tudi v Avstraliji, kamor je človek prinesel prednika divjega dinga (Taylor, 1993).

Po drugi teoriji polifiletskega izvora naj bi današnje različne pasme psov izvirale iz dveh sorodnih divjih vrst: ena veja naj bi imela za prednika volka, druga pa šakala. Za takšno razlago se je v svojih spisih najodločneje zavzemal naravoslovec Konrad Lorenz, vendar so poznejše raziskave pokazale, da je teorija »dvojnega izvora« znanstveno neutemeljena. Natančno preučevanje šakalov je namreč razkrilo, da se te živali zelo razlikujejo tako od psov kot od volkov. Hkrati so znanstveniki, ki so opazovali volkove, ugotovili, da so skoraj v vseh pogledih presenetljivo podobni psom. Danes je najbolj razširjena in splošno priznana tretja teorija, po kateri so se vsi moderni domači psi v času od 8 000 do 12 000 let razvili iz ene same vrste – iz volka. Zelo natančne raziskave anatomskih značilnosti in vedenja so v zadnjih nekaj desetletij neizpodbitno dokazale njeno utemeljenost. Toda tudi ta teorija je po mnenju Morrisa (1990) vprašljiva. Falapi (2002) trdi, da je prednik našega psa južni rod sivega volka (*canis lupus pallipes*). V 19. stoletju so mislili – to je zagovarjal tudi Darwin – da je bilo divjih prednikov psa več, ker se pasje pasme tako zelo razlikujejo. Šakala in volka, mogoče celo kojota in hijeno, naj bi bili ljudje udomačili vsakega posebej, nato pa križali njihove potomce in tako premešali genetske lastnosti različnih vrst (Taylor, 1993).

2.2.1 Sivi volk

Živi v Severni Ameriki, Evropi in na Srednjem vzhodu. Tehta od 12 do 80 kg. Barva dlake (slika 1) sega od bele prek sive do rdeče rjave ali črne. V divjini živi do 16 let, v ujetništvu do 20 let. Hrani se z najrazličnejšimi živalmi – z losom, srno, zajci, bobrom in domačimi živalmi. Je tudi mrhovino in rastlinsko hrano (Taylor, 1993).

Slika 1: Sivi volk (Pisovec, 2001)

2.2.2 Rdeči volk

Živi v Jugozahodni Ameriki, vendar mu preti, da ga bodo v divjini kmalu iztrebili. Zelo se je križal z kojotom, ki se je selil proti vzhodu. Tehta od 15 do 30 kg in je cimetaste ali čreslovinaste barve s temno sivimi ali črnimi lisami (Taylor, 1993).

2.2.3 Kojot

Najdemo ga v Severni Ameriki. Tehta od 11 do 15 kg. Ima sivo rjavo dlako rumene barve s črno črto po sredini hrbta in črne lise po sprednjih okončinah in po repu (slika 2). V glavnem se hrani s kunci in z glodavci, je pa tudi antilope, srne in ovce. Včasih je tudi sadje in žuželke (Taylor, 1993).

Slika 2: Kojot (Životinjsko carstvo, 2004)

2.2.4 Šakal

To so vitki (slika 3), psom podobni kanidi, tehtajo 7 do 15 kg (Kapitan, 1919). V ujetništvu lahko šakali dočakajo približno 14 let. V naravi ne dosežejo visoke starosti, ker prej poginejo zaradi bolezni, poškodb in obrabljenosti zob (Kryštufek in sod., 1988). Barva dlake sega od rumene in zlate do ruse s črnimi in belimi progami po hrbtu in sive z belo črto po bokih. Pri hrani niso izbirčni, jedo sadje, nevretenčarje, žuželke, dvoživke, plazilce,

majhne sesalce, gazele in mrhovino (Taylor, 1993). Čeprav se šakal človeku vedno umakne s poti, je kljub temu reden gost okrog njegovih bivališč. V ujetništvu se mladi šakali hitro navadijo na človeka in ga spremljajo pri njegovih vsakdanjih opravilih (Kapitan, 1919).

Slika 3: Šakal (Index of ..., 2003)

2.2.5 Lisica

Lisica spada med najbolj razširjene vrste sesalcev (slika 4), saj jih najdemo v Ameriki, Aziji, Evropi in Afriki. V divjini živijo do 6 let, v ujetništvu pa do 14 let (Taylor, 1993).

Slika 4: Lisica (Index of ..., 2003)

2.2.6 Pravi rdeči ali gorski volk

To je azijski rdeči volk, razširjen po vsej zahodni Aziji, Kitajski, Indiji, Indokini in Indoneziji. Je skrivaška žival, tehta od 12 do 20 kg, ima rdečkasto rjavo dlako in črn rep in je v veliki nevarnosti, da mu bo človek uničil naravno okolje in ga pregнал. Hrani se z žuželkami, plazilci, glodavci in srnjadjo. Često ubija tako, da žrtvi najprej iztrga drobovje. Ti volkovi lovijo v tropih in so izredno divji (Taylor, 1993).

2.2.7 Gozdni pes

Je najmanj znan in najbolj zanimiv, prihaja iz južnoameriških gozdov. To je čokata, tršasta žival, ima klinasto glavo, kosmata uhlja in kratek rep (slika 5). Dlaka je lepe rjave barve. Tehta 5 do 7 kg. Zelo malo vemo o življenju te danes že ogrožene plašne živali (Taylor, 1993).

Slika 5: Gozdni pes (Index of ..., 2003)

2.2.8 Rakunasti pes

Je doma v vzhodni Aziji, na Daljnem vzhodu, Kitajskem, Japonskem in v severni Indokini, naselili so se tudi v nekatere predele Evrope. Zelo je podobna rakunu, vendar z njim ni v sorodu. Rakunasti pes tehta do 8 kg, ima črno-rjavo črtast kožuh z dolgo dlako (slika 6), črn obrazni del in noge in rep s črnimi črtami. Njegov jedilnik je zelo obsežen, vanj spadajo sadje, žuželke, nevretenčarji in včasih tudi majhni sesalci (Taylor, 1993).

Slika 6: Rakunasti pes (Zoo Ljubljana, 2004)

2.2.9 Hijenski ali lisasti pes

Naseljuje Afriko od Sahare do njenega juga. Pojavlja se v različnih okoljih, najrajši pa ima savane. Tehta 20 do 30 kg in ima temen kožuh z vzorcem svetlih ali rumenkastih lis (slika 7), ki je pri vsaki živali drugačen. V divjini živi devet do deset let. Lovi v tropih in napada vse, od glodavcev do zebre in velikih antilop (Taylor, 1993).

Slika 7: Hijenski ali lisasti pes (Index of ..., 2003)

2.2.10 Grivasti volk

Živi v Južni Ameriki in tehta približno 20 kg. Ima rdeč kožuh, črne noge, gobec in grivo (slika 8) ter bel tilnik, notranjo površino uhljev in konec repa. Žival je ogrožena, zelo nagnjena k boleznim, med drugim k ledvičnim zajedavcem (Taylor, 1993).

Slika 8: Grivasti volk (Index of ..., 2003)

2.2.11 Dingo

Vsaj že osem tisoč let naseljuje Avstralijo. Pojavlja se tudi v Maleziji, na Tajskem in v Burmi. Tehta okrog 20 kg in ima rdeče rjavo dlako z belimi lisami (slika 9). Često napada domače živali, na primer ovce, in je velika nadlega za kmetovalce (Taylor, 1993).

Slika 9: Dingo (Gimnazija Vič, 2004)

2.3 NEKATERE ETOLOŠKE LASTNOSTI PSA

Etološka spoznanja pomagajo odgovoriti, zakaj recimo naš pes maha z repom, zakaj si čisti kožuh, zakaj premika uhlja, zakaj laja itd. (Klever, 1995).

Psi imajo višji inteligenčni količnik od večine drugih domačih živali, kot so mačke, papagaji ali konji. Poleg tega imajo izjemno sposobnost za asociativno povezovanje in se hitro učijo. Zaradi prirojenih socialnih navad zaznavajo in znajo razlagati tudi dokaj nejasne signale, skupaj z vonjem, ki ga oddajajo druga živa bitja. Zaradi teh lastnosti lahko s človekom navežejo tesen odnos in globoko prijateljstvo, ki traja vse življenje. Glede na to, da psi ne »govorijo«, temveč se sporazumevajo z »govorico« telesa, je izredno pomembno, da se človek nauči to govorico prepoznavati in nanjo primerno »odgovarjati« (Falappi, 2002).

Čeprav so psi zelo bistra in pametna bitja ter sposobna pravega čustvenega odnosa, ne smemo podleči skušnjavi in jih »počlovečevati« oziroma njihovo obnašanje razlagati v človeškem smislu. Vzemimo na primer »dajanje tace«. Ta kretnja, ki jo vsak pes pogosto naredi povsem spontano, ne pomeni pozdrava, kot je to pri človeku, temveč je znamenje rahle podreditve in sprave, ki ga pes uporablja tudi pri stikih z drugimi psi, ko jim taco položi na vrat ali hrbet. Takšno vedenje je posledica podedovanega, spontanega nagiba, zato je seveda pomembno, da človek, ki mu je ta gib namenjen, razume njegov pomen. Zato nikoli ne silimo psa, naj »da taco« neznancu, pri katerem pes ne čuti potrebe po podreditvi ali spravi (Falappi, 2002).

Vsak človek, četudi kaj prida ne pozna psov, ve, da pasje mahanje z repom in pozdravljanje z vzpenjanjem po človeku pomeni prijaznost. Naslednje mišljenje povprečnih ljudi: «pes, ki laja, ne grize», pa ni več pravilo. Pravilno je: lajajoči pes ne ugrizne takoj, ker z lajanjem opozarja. Če kdo tega opozorila ne upošteva ali ga ne razume, bo skoraj zanesljivo pogrizen. Na sliki 10 so prikazana različna razpoloženja psa (Klever, 1995).

(1. pes spi, 2. zanimanje in čuječnost, 3. pes je pozoren, 4. prijazno zanimanje, 5. velika prijaznost in veselje, 6. grožnja in agresivnost, 7. zadržan do plašen, 8. boječ in podvržen, 9. predaja ali pa vodilo k igri)

Slika 10: Repertoar pasje telesne govorice (Klever, 1995)

2.3.1 Glasovno sporazumevanje

Ukvarjamo se najprej z glasom, ki mu ljudje pravimo govorica. V nasprotju z volkom ima pes veliko oblik glasovnega komuniciranja: od skoraj srninega blejanja, cviljenja in renčanja do glasnega lajanja in tuljenja ali kričanja. Nekatere pasme so bolj tihe (nerade lajajo), druge pa glasnejše (se rade oglašajo), vendar so psi, kar zadeva glasovno komuniciranje in glasovni razpon, vendarle individualnosti. Pomen glasovnega izražanja lahko pri tujih psih razumemo le, če hkrati opazujemo tudi govorico njihovega telesa. Pes, ki laja z dvignjenim repom, prijazno pozdravlja ali pa pričakuje sprehod. Pes, ki laja z spuščnim repom, opozarja – ne prihajaj mi še bliže. Pes, ki ima rep raven in ga nosi nazaj kot podaljšek hrbtne linije, hrbtni greben pa ima dvignjen in ne laja, ampak samo renči, opozarja, da bo ugriznil. Nekateri glasovni znaki izražajo tudi pasje razpoloženje – željo ali bolečino, o kateri hočejo povedati svojemu gospodarju oziroma človeku. Podobno signalizirajo tudi svojim vrstnikom (Klever, 1995). Pes oddaja zelo različne glasove z zelo različnimi pomeni, ki jih njegovi vrstniki razumejo, njegovi gospodarji pa pogosto ne vedo, kaj pomenijo (Falappi, 2002).

2.3.1.1 Lajanje

Lajanje je deloma značilnost pasme, deloma pa povsem individualna posebnost. Izurjeno uho lahko razlikuje, ali laja na primer seter ali bokser, pes ali psica. Jakost in višina tona lajanja se skoraj vedno podedujeta. Vsak lastnik psa ve, kakšno sporočilo vsebuje lajež njegovega štirinožnega prijatelja: prihod neznanca, navzočnost tuje živali, pozdrav članom družine ob njihovi vrnitvi, igranje z otrokom ali prijateljem, izzivanje mimoidočih psov, strah pred nevarnostjo, željo po vodi (posebno zavijajoče lajanje), željo po hrani, vabilo k igri in podobno. Nekateri psi lajajo veliko ali glasno, nekateri sploh ne lajajo, nekateri zavijajo in cvilijo ali bevskaajo (Falappi, 2002).

2.3.1.2 Cviljenje

Cvilež je klic na pomoč, pri mladičih ali odraslih psih (Falappi, 2002).

2.3.1.3 Renčanje

Pes renči, kadar se igra (kratko, šaljivo, jasno) ali kadar grozi (daljše, grozeče, močno, sovražno, zamolklo). Včasih renčanje spremlja škrtanje z zobmi (Falappi, 2002).

2.3.1.4 Javskanje

Visoko zateglo oglašanje, zlasti zaradi bolečine. Lahko je tudi znamenje protesta ali klic na pomoč (Falappi, 2002).

2.3.1.5 Bevskanje

Oglašanje s kratkim, rezkim glasom. Tako se pogosto oglašajo psi, ki morajo biti ponoči sami na dvorišču (Falappi, 2002).

2.3.1.6 Ječanje

Potlačeno in neprekinjeno stokanje. Znamenje nelagodja, nezadovoljstva ali nepotrpežljivosti; namen je zbujati sočutje ali k nečemu priganjati. Včasih pomeni le »odprite mi vrata« ali »dovolj mi je, gremo domov« (Falappi, 2002).

2.3.1.7 Zavijanje

Visoko in tožeče tuljenje, podnevi in ponoči. Z njim se pes včasih odziva na glasbo, zlasti na zborovsko petje ali zvonjenje. Podobno je volčjemu oglašanju (Falappi, 2002).

2.3.1.8 Grčanje

Opozorilno, zamolklo režanje z zaprtim gobcem; prvo znamenje, da se bliža neznanec ali sumljiv človek. Pes glavo vedno obrača v smer, iz katere je prišel šum (Falappi, 2002).

2.3.1.9 Tuljenje psov

Psi več lajajo kot volkovi ter redkeje tulijo in zavijajo. Ta razlika je v prvi vrsti posledica različnih pogojev, v katerih živijo domači psi oziroma divji volkovi. Namen volčjega zavijanja je strnitev in povezava posameznih pripadnikov krdela za skupno akcijo. Volkovi najpogosteje tulijo zgodaj večer, preden se razidejo. Domači psi, ki dobivajo hrano od svojih gospodarjev, tako nimajo razloga, da bi čutili večjo potrebo po »krepitvi vezi v krdelu« (kar je pglavitna funkcija tuljenja). Razpršenost pripadnikov krdela, zaradi katere volkovi tulijo, psi redkeje občutijo na tak način in se nato tudi redkeje oglašajo z zateglim zavijanjem. To se zgodi samo v primerih, kadar njihovo vsakdanje življenje pretrese tako usoden dogodek, kot je nasilna osamitev ali izključitev iz domačega okolja. Pes bo morda tedaj z zavijanjem izrazil svojo osamljenost, kar ima pravzaprav enako funkcijo kot tuljenje v skupinah. Sporočilo se v obeh primerih glasi: »Jaz (mi) sem (smo) tukaj ... kje ste vi?... pridite in se mi (nam) pridružite!« V divjini deluje takšno zavijanje na druge pripadnike krdela kot močan magnet, ki jih vabi, naj se tudi oni pridružijo »pesmi svojega rodu«. Ljudje, ki se ne odzovejo zavijajočemu psu (tako da se mu »ne pridružijo«), v njegovih očeh »zanemarijo svojo dolžnost«. Nekateri samci, ki v normalnih okoliščinah nikoli ne tulijo, znajo še kako zateglo in srce parajočo zavijati, kadar jih ljudje v obdobju parjenja neusmiljeno ločijo od privlačne samice. Tuljenje v tem primeru ni spolni signal, marveč ima drugačno družbeno obeležje. Njegovo osnovno sporočilo se glasi: »pojdi z menoj« oziroma »pridruži se mi«. Sporočilo, ki se prenaša s tuljenjem, je tako močno in glasno, da so raziskovalci na terenu z oponašanjem glasov odraslih volkov lovili njihove mladiče. Varno skritim na drevesu jim je včasih uspelo zgolj z oponašanjem zavijajočih zvokov zvabiti volčiče iz njihovih skrivališč in jih pripraviti do tega, da so se hoteli pridružiti zavijajočim »živalim«. Odraslih volkov ni bilo mogoče pretentati na enak način, zato pa je ta ugotovitev razkrila nov pomemben element v sporočilu njihovega klicanja.

Med dozorevanjem se vsak volk nauči prepoznati druge volkove zgolj po njihovem glasu. Celo znanstveniki, ki na terenu potrpežljivo preučujejo življenje volkov, se lahko sčasoma naučijo razlikovati posamezne pripadnike krdele, ki ga opazujejo. Gre za komaj opazne variacije v monotonem zaporedju glasov osnovne melodije tuljenja vsake posamezne živali, ki postanejo nekak njen osebni podpis (Morris, 1990).

Sporočilo torej govori: »to sem jaz. Pridi in se mi pridruži!« Celotno sporočilo pa lahko vsebuje še več pomenskih odtenkov. Nekateri dobri poznavalci volkov zatrjujejo, da sleherno tuljenje vsebuje tudi natančno obvestilo o razpoloženju volka, ki se oglašja. In ker je tuljenje bolj običajno na zunanjem robu ozemlja, ki ga obvladuje neko krdele, njegovi pripadniki na ta način sporočajo drugim krdelom, da je neko določeno področje že zasedeno in da na njem živi organizirana skupina volkov. To dokazuje, da volčje tuljenje med drugim označuje ozemeljsko pripadnost. Po drugi strani je značilno, da se volkovi samotarji – tisti ki jih je izgnalo lastno krdele – s svojih oddaljenih kotov nikoli ne pridružijo skupnemu tuljenju. Prav tako se niti ne poskušajo znova vključiti v svoje nekdanje krdele. Ne glede na to pa se od časa do časa, kadar drugi volkovi molčijo, vendarle oglašajo sami zase. Če jim odgovorijo drugi volčji izobčenci, to pomeni, da se jim lahko pridružijo in nato skupaj na še nezasedenem ozemlju ustanovijo novo krdele. Urejeno družbeno okolje psov je vzrok, da manj tulijo. Toda če kužki odraščajo v večjih skupinah, v katerih velja podobna organizacija kot v divjem volčjem tropu, se bodo prej ali slej gotovo začeli sporazumevati tudi s tuljenjem. Po vsej verjetnosti bodo tulili osameli psi, ki postanejo potepuhi, pa tudi samci, ki jih v času parjenja ne pustijo k samicam. Odraslih domačih psov, ki so vajeni živeti v varnem okrilju skrbnih lastnikov in njihovih družin, pa kratko malo nič ne spodbuja k takšnemu izražanju tesnobe. Psi muzikalnih družin so med večernim petjem pritegnili po svoje, ker niso razumeli početja svojih gospodarjev (Morris, 1990).

2.3.2 Vidno sporazumevanje

Najpomembnejši za vidno sporazumevanje psov so rep, uhlji, obrazne mišice in dlaka (Klever, 1995).

2.3.2.1 Rep

Različne pasme imajo lahko različne oblike repov (Falappi, 2002). Pes, ki maha z repom, na ta način pokaže svojo prijateljsko naklonjenost (Morris, 1990).

Načeloma velja, da so psi, ki hitro mahajo z navzdol obrnjenim repom, veseli. Tog, visoko dvignjen rep, ki se počasi premika sem in tja, je tudi uvod v napadalnost. Hitrost mahanja razkriva stopnjo veselja živali. Iz drže in gibanje repa lahko ugotavljamo duševno stanje in najrazličnejša razpoloženja živali (Falappi, 2002).

Mahanje z repom spremlja tudi spolno predigro, pri katerem je hkrati navzoča privlačnost in strah. Je značilno tudi za napadalno razpoložene pse. Z repom mahajoča žival je namreč razdražena in sovražna ter obenem prestrašena (Morris, 1990). Čim manj je pes zavrt in čim manj je plašen, bolj sproščeno in bolj gibko premika svoj rep (Klever, 1995).

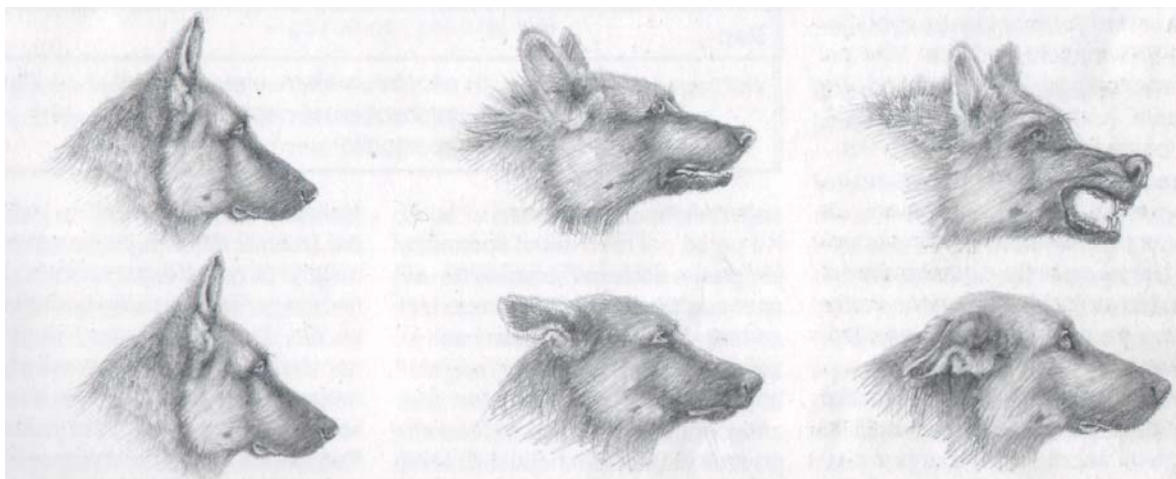
Pri bolj pohlevnih in boječih živalih so gibi z repom majhni ohlapni in dolgi, pri bojevitih in napadalnih psih pa kratki in odsekani. Bolj ko se počutijo podrejene, niže povešajo svoje repe, in bolj ko so samozavestni, bolj pokonci jih dvigujejo (Morris, 1990).

Zastavlja se vprašanje, zakaj zmotno prepričanje, da je mahanje z repom znamenje prijateljske naklonjenosti? Razlog tiči v dejstvu, da so nam veliko bolj domači prizori druženja človeka s psom, kot pa razmerja med samimi psi. Če imamo več psov, so navadno ves čas skupaj, mi pa se od njih vsak dan nekajkrat ločimo in se nato k njim spet vračamo. Vedno znova imamo torej pred očmi podobo krotkega, ljubeznivega psa, ki veselo pozdravlja gospodarja ali gospodarico, v katerih vidi vodilnega člana svojega »krdela«. V teh trenutkih v živali prevladuje prijateljsko razpoloženje in vznemirjenje, ker spet vidi vodjo »krdela«. Njeno veselje pa se meša tudi z zaskrbljenostjo, kar je dovolj, da sproži konflikten odziv – mahanje z repom. Ljudje se seveda neradi sprijaznimo s takšnim spoznanjem, saj nam veliko bolj godi predstava, da psi do nas čutijo le ljubezen. Že misel, da bi se nas utegnili bati, se nam zdi neutemeljena in tuja (Morris, 1990).

Kakor vse kaže, ima poleg omenjenih znakov mahanje z repom še eno funkcijo. Pospešuje izločanje določenih vonjav, ki so pomembne za sporazumevanje med psi samimi. Ljudje si tudi to težko predstavljamo, saj sveta ne moremo doživljati s pasjega zornega kota. Vsekakor pa ima vsak pes svoj poseben vonj, ki ga izloča iz analnih žlez. Krčevito in močno mahanje z repom učinkuje tako, da mišice ritmično pritiskajo na te žleze. S tem se zelo poveča njihovo izločanje (Morris, 1990). Preplašen pes pa z repom pokrije zadnjik in genitalije, da bi se skril (Falappi, 2002).

2.3.2.2 Uhlji

Če sta uhlja postavljena pokonci, to pomeni čuječnost, samozaupanje in pozornost. Pri psih z visečimi uhlji moramo opazovati bolj pozorno in natančno, lahko se jim dvigne le ušesni koren. Na stran postavljena uhlja pomenita vznemirjenost. Če uhlja še bolj položi, je to za vrstnika znak grožnje. Nazaj položena uhlja sta znak negotovosti. Ne napeta, ohlapno nošena uhlja pri psih z visečimi uhlji kažeta na nezainteresiranost, umirjenost in zadovoljstvo. Če pes s popolnoma dvignjenima uhljema laja in maha z repom, niti njemu samemu ni jasno, kako se naj obnaša. Rad bi bil prijazen, hkrati pa mora čuvati svoje območje (Klever, 1995). Na sliki 11 je prikazana drža ušes pri različnem razpoloženju psa.

(zgornja vrsta: pozoren, grozi, pripravljen je na boj; spodnja vrsta: pozoren, ponižen, čisto ponižen)

Slika 11: Mimika psa ob različnem razpoloženju (Klever, 1995)

2.3.2.3 Obrazne mišice

Če pes pokaže zobe, pri čemer dvigne čobi, zgrbanči kožo na smrčku in zguba čelo, je nevaren, še posebej če ima hkrati na hrbtu greben. Če pa pes potegne čobi nazaj in s tem privzdigne ustna kota ter nekoliko odpre gobec, uhlja pa ima postavljena pokonci, je to izraz, ki poziva k igri in pravi: «Pridi, igray se z menoj!» Hkrati skoči naprej, kot če bi hotel ugrizniti, maha z repom in poskakuje. Pes na enak način vabi k igri človeka ali pa svojega vrstnika (Klever, 1995).

2.3.2.4 Dlaka

Dlaka se nasrši, če psu kaj ni všeč, recimo, da sliši neprijeten zvok. Preden začne renčati ali lajati, se dlake na hrbtu postavijo pokonci (skupaj z uhljema). Potem pes povoha tisto, kar ga je motilo, medtem pa se mu nasrši dlaka na korenu repa (pri tem sta uhlja v normalnem položaju) (Klever, 1995).

2.3.3 Vohalna sporazumevanja

Pes zelo dobro voha. Človekovo življenje je uravnavano s pomočjo oči, s pomočjo sluha in tipa, šele na koncu pa s pomočjo nosu. Pes pa za dožemanje sveta v glavnem uporablja nos. Živi v svetu vonjev, njegovi možgani oblikujejo vonjalno sliko, in tako pes dobesedno gleda svet okrog sebe s pomočjo nosa. Za vedno vlažnim in gibčnim smrčkom ter vlažnima nosnima odprtnicama se nahaja čudovit vohalno-varnostno-razpoloženski naravni laboratorij. V vohalni sluznici je približno 300 milijonov vohalnih celic. Naše celice še zdaleč niso tako zmogljive kot pasje, saj je naš center za voh štiridesetkrat manjši od pasjega. Tako veliko število vohalnih celic psu omogoča registrirati zelo majhne, pa tudi zelo maloštevilne molekule kake snovi. Njegovo čutilo je sposobno odlično razlikovati

vonje in jih shraniti v olfaktoričnem centru. Pes ima namreč vohalni spomin, podobno kot imamo mi vidnega. To psu med drugim omogoča, da najde domov, če se zgubi (Klever, 1995).

Psi pogosto oddajajo vohalna znamenja in vonjave uporabljajo za sporazumevanje. Na primer meje svojega teritorija označujejo z urinom ali praskanjem in tako na tleh puščajo izločke znojnic, ki so na podplatnih blazinicah. Poleg tega se radi valjajo v snoveh močnega, ostrega vonja, kot je na primer gnoj, saj s tem po svojem mnenju okrepijo vonj lastnega telesa (Falappi, 2002).

Med drugimi nalogami, ki jih psi lahko uspešno opravljajo zaradi svojega občutljivega nosu, so odkrivanje podzemeljskih gomoljev, skritih mamil, neeksploziranih bomb ali žrtev plazov, zakopanih pod debelimi plastmi snega. Tri najbolj razširjena mamila – marihuana, kokain in heroin – imajo tako izrazit in značilen vonj, da jih psi z lahkoto zavohajo, čeprav jih tihotapci in prekupčevalci poskušajo na vse načine skriti. Psi so pri odkrivanju in razlikovanju različnih vonjev učinkovitejši in zanesljivejši kot katera koli naprava, ki jo je doslej izdelal človek (Morris, 1990).

Med različnimi lastnostmi psov, ki jih je človek skozi evolucijo prilagajal svojim potrebam, je bila še zlasti v ospredju njihova zmožnost, da lahko na daleč odkrijejo divjad po njenem vonju. Volk lahko ob ugodnem vetru zavoha srno tudi na razdaljo dobrih dveh kilometrov. V trenutku, ko njen vonj doseže krdelo volkov, ti obstanejo in za hip otrpnejo, obrnjeni v smeri proti plenu. Potem ko v takšnem negibnem položaju preverijo vonj, ki so ga prestregli, se vznemirjeno mahajoč z repi približajo tako, da se malone dotikajo s smrčki. Čez deset ali petnajst sekund se vsi obrnejo proti srni in lov se začne. Še posebej na ledenem severu je za te živali do skrajnosti izostren voh življenjskega pomena (Morris, 1990).

2.3.4 Pogled

Pasji pogled zelo veliko pove. Če nas pes gleda odkrito in naravnost v oči, pomeni, da nam zaupa in da se čuti varnega. Pes, ki človeku nikoli ne pogleda v oči, s tem izraža, da človek ne razume njegove govorice in da se jima ni posrečilo vzpostaviti pravega odnosa. Pogled, ki nenehno bega z ene točke na drugo, govori, da se nas pes boji in da nas nima rad. Neznani pes, ki se ob srečanju grozeče zastrmi v nas, hoče s tem pokazati, da bo ob najmanjšem gibu ugriznil; najbolje je, da se ne premaknemo (Falappi, 2002).

2.3.5 Izločanje blata in uriniranje

Splošno znano dejstvo je, da je pri samcih uriniranje veliko več kot zgolj odvajanje odvečnih snovi iz telesa (Morris, 1990). Iztrebki in urin so za psa sredstvo za označevanje teritorija. Zato dolgo časa išče najprimernejši in najugodnejši prostor za iztrebljanje ter ga pogosto spreminja. Ko najde primeren prostor, ga dolgo ovohava, nato se vrti v krogu, kakor bi hotel ugotoviti pravi zračni tok. Končno opravi »svoj posel« in zatem pogosto praska s šapami proti iztrebku, a ne zato, da bi zbrisal sledi, temveč da bi vonju iztrebkov dodal vonj svojih nog. Tudi uriniranje je del pasje govorice. Kadar se hoče samec le olajšati, pusti urin le teči, dokler se mehur ne sprazni. S kratkim in pogostim uriniranjem,

po curkih, pa želi drugim psom pokazati meje svojega revirja. Kadar je zunaj svojega teritorija, zaznamuje svojo pot tako, da z urinom poškropi obstoječe vonjavne markacije svojih sovrstnikov. S tem ko pes dvigne nogo, pokaže tudi svojo moč. Naslednji pes bo iz vonjavnih sledi dobil vsa potrebna pojasnila o sovrstniku, ki je bil na tem območju pred njim. Izvedel bo za njegov spol, starost, zdravstveno stanje in podobno. Samice in mladiči ne potrebujejo tovrstnega potrjevanja moči, morebitnemu nasprotniku se veliko raje izognejo. Zato urinirajo le na enem kraju in izbirajo mesta, kjer sledi niso zelo vidne in hitro izginejo: zemljo, travo, listje, pesek. Med psi različnih velikosti, ki z urinom škropijo isto mejno točko (zidni vogal, steber, drevo idr.), opazimo, da bo majhen pes poskušal kar najbolj dvigniti nogo ter zadeti »markacijo«, ki jo je pred njim pustil pes srednje velikosti. Če bo kasneje prišel mimo zelo velik pes, bo zaradi enakega vzroka (da bi zadel markacijo) poskušal usmeriti curek urina niže, kakor bi storil sicer. Šibki in boječi samci, ki živijo v krdelu, si med uriniranjem sploh ne upajo dvigniti noge ali pa jo dvignejo le malo. Uriniranje odločnega samca spremljajo številni ekshibicionistični gibi. Obstajajo tudi samice z lastnostmi moškega spola, ki med uriniranjem dvignejo eno nogo, včasih pa celo obe, tako da stojijo skoraj navpično (Falappi, 2002).

Vsak pes opravljanje velike potrebe zaključi z nekaj intenzivnimi gibi, ki so še najbolj podobni grebenju po tleh. Nekoliko se odmakne od kupčka iztrebkov in z odločnimi, nazaj usmerjenimi sunki sprednjih in še posebej zadnjih nog nekajkrat popraska po tleh, kot da bi hotel svoje izločke zagrebsti. Včasih počnejo psi podobno tudi pri uriniranju, vendar manj pogosto. Razlaga tega pojava izhaja iz prepričanja, da gre za preostanek navad nekdanjega divjega prednika današnjega psa, ki naj bi, tako kot mačke, zakopal svoje iztrebke. Zagovorniki te teorije so menili, da se je z udomačitvijo psa sčasoma zmanjšala potreba po takšnem ravnanju, dokler se ni spremenila v nekoristno oponašanje svoj čas higiennega postopka. Toda to prepričanje je zmotno, saj so pri opazovanju v divjini živčih volkov ugotovili, da počnejo podobno kot psi (Morris, 1990).

Drugo mnenje govori, da psi s praskanjem poskušajo raztresti in razmazati svoje iztrebke, da bi tako še razširili območje, ki ga označujejo s svojim osebnim vonjem med grebenjem po tleh. Možni sta dve razlagi. Prvič, pri opazovanju volkov v naravnem okolju se je izkazalo, da po opravljeni potrebi tako divje grebejo po zemlji, da se razmečejo grudice prsti tudi nekaj metrov daleč. Na ta način dosežejo, da prostor zaznamujejo z vonjem svojih iztrebkov pa tudi vidno. Psi, ki grebejo po kamnitem mestnem tlaku ali asfaltnem pločniku, po katerem vsak dan stopa nič koliko nog, seveda nimajo dosti možnosti, da bi za seboj pustili različno vidna znamenja. V bolj naravnih okoliščinah so seveda sledovi pasjih krempljev bolj opazni. In drugič, psi imajo delujoče znojne žleze samo med prsti na nogah. Z grebenjem po tleh naj bi vonju, ki ga širijo sveži iztrebki, dodali še drugi osebni vonj. Ta ideja ni videti kdove kako prepričljiva, saj lahko tudi človek razločno zavoha bližino pasjih iztrebkov. Doslej pa še nikomur ni uspelo zaznati vonja njihovega znoja. Kljub temu je pri psih, katerih svet je poln najrazličnejših vonjev, docela mogoče, da takšna dodatna oblika označevanja vendarle vsebuje neko posebno sporočilo drugim pripadnikom njihove vrste. V tem lahko navsezadnje vidimo še eno razlago za njihovo do obsedenosti prignano potrebo po gibanju oziroma po sprehodih. Po vsej verjetnosti igrata svojo vlogo oba dejavnika – tako označevanje z vonjem kot z vidnimi znamenji, še posebej, če jih ima pes možnost izraziti v naravnem okolju (Morris, 1990).

2.3.6 Analno ovohavanje

Psi, katerih glavni čut je voh, ovohavajo svoje vrstnike na mestih, ki imajo najmočnejši vonj, to je okoli zadnjika. Tam so namreč kožne žleze, ki izločajo vonjave, izredno zanimive za pse. Pes z ovohavanjem (tako kot človek z ogledovanjem obraza) ugotavlja spol drugega psa, njegovo starost, zdravstveno stanje in razpoloženje. Poleg tega pasje ovohavanje označuje stopnjo na hierarhični lestvici. Samec višjega ranga ima pravico ovohavati analni predel vseh samcev nižjega reda, samic in mladičev. Vsak pes, samec ali samica, si pogosto ovohava analni predel in ga skrbno čisti z jezikom. Tega postopka, ki je povsem naraven in higieničen, ne smemo grajati. Kadar pes svojemu analnemu predelu namenja več pozornosti kot po navadi, ima najverjetneje prebavne motnje ali vnetje analnih vrečk (Falappi, 2002).

2.3.7 Sopenje

Pes lahko začne sopihati, ne da bi se pred tem sploh premaknil. Če mu postane vroče, kratko malo na široko odpre gobec, pomoli ven jezik in začne hitro in globoko sopsti. Medtem ko sunkovito diha, nenehno vlaži svoj dolgi jezik. S tem pospešuje izhlapevanje, to pa je osnova za delovanje ohlajevalnega mehanizma. Kadar je psu vroče, pije več kot običajno, saj potrebuje tekočino za vlaženje jezika. Če ne bi imeli te posebne sposobnosti, bi mnogi psi poginili, ker bi jim zaradi pregrevanja organizma odpovedalo srce. Zakaj potrebujejo psi prav tak mehanizem za uravnavanje svoje telesne temperature? Odgovor tiči v zgradbi njihove kože. Psi imajo znojnice samo na podplatnih blazinicah. Ljudje se lahko hitro ohladimo s pospešenim znojenjem, psi pa te možnosti nimajo. Odgovor je tesno povezan z dejstvom, da so imeli njihovi predniki zelo debele in tople kožuhe. V časih, ko so se iz njih razvili predhodniki današnjih psov, je bilo zanje očitno pomembnejše, da so pozimi lahko prenašali ledeni mraz. Le malo možnosti je bilo, da bi v vročem okolju s površine kože skozi tako gosto in dolgo dlako prodrlo dovolj znoja, ki bi z izhlapevanjem uravnaval telesno temperaturo živali. Znojne žleze so postale odveč in so sčasoma zakrnele. Mnoge današnje pasme psov so sicer pokrite s tanjšim kožuhom, tako da bi marsikdo utegnil pomisliti, da bi se pri njih ob vročih popoldnevih znova lahko pojavilo znojenje, vendar pa genetske spremembe v koži, ko so se pojavile kot posledica nepotrebnosti znojenja, ne omogočajo takšne re-evolucije. Celo mehiški goli pes (slika 12), pri katerem bi znojenje prav lahko opravljalo ohlajevalno funkcijo, ima tudi ob najbolj vročih dneh presenetljivo suho kožo. Izkazalo se je, da ima mehiški goli pes povsem enako telesno temperaturo kot drugi psi, le da daje dotik z njegovo kožo občutek, da je toplejša. Pravijo, da so predniki današnjih Mehičanov vzgojili to pasmo psov zato, ker so jih v hladnih nočeh lahko uporabljali kot žive grelce. Glede na to, da se ne potijo in da je njihova normalna telesna temperatura nekoliko višja od človeške, se v takšni vlogi zagotovo imenitno obnesejo (Morris, 1990).

Slika 12: Mehiški goli pes (Slike pasem, 2004)

2.4 ČLOVEK IN PES

Danes v hišah in stanovanjih srečujemo najrazličnejše človekove ljubljence - od rib v akvarijih in ptičev v kletkah do plazilcev v terarijih. Vse te živali so varno zaprte, ločene od nas s steklom ali rešetkami. Samo mačke in psi se smejo nemoteno sprehajati iz prostora v prostor; gibljejo se lahko skoraj povsem po svoji volji. Do njih imamo poseben odnos. Po splošno razširjenem prepričanju so mačke in psi zvestejši, zanesljivejši in vredni večjega zaupanja kot ljudje. Vez, ki je sklenjena med človekom in psom, je stara že več kot 10 000 let. Človek bi moral psu v povračilo za naloge, ki bi jih ta opravljal zanj, zagotavljati hrano in vodo, varno zavetje, tovarištvo in vso drugo skrb. Psom so bile tako naložene mnoge različne naloge: varovati morajo naše domove, nas braniti, nam pomagati pri lovu, uničevati škodljivce in vleči sani. Bolj nevsakdanje naloge posebej izurjenih psov so pobiranje ptičjih jajčec iz gnezda, ne da bi pri tem zdrobili njihove krhke lupine, odkrivanje pod zemljo rastočih gomoljev ali skritih mamil s pomočjo voja, vodenje slepih, reševanje ponesrečenih izpod plazov, sledenje pobeglih hudodelcev. Kosajo se na hitrostnih in lepotnih tekmovanjih ter nastopajo v filmih. V nekaterih vzhodnih deželah cenijo pasje meso kot posebno specialiteto, vendar ta tradicija danes postopoma izgublja nekdanjo veljavo. Kot vse kaže, je bila najbolj razširjena na Kitajskem, saj so pse, s katerimi so se hranili, v preprostem ljudskem jeziku marsikje imenovali z enako besedo kot hrano nasploh. Praviloma pa psom drugod po svetu ni grozilo, da bi končali v loncu, saj jih je bilo mogoče veliko koristneje uporabiti na druge načine. Veliko priljubljenost psov po vsem svetu žal spremljajo tudi neprijetne stranske posledice, kot je med drugim tudi naraščanje števila potepuških psov. Te vsem odvečne živali se ponekod združujejo v divja krdela, ki veljajo za prenašalce bolezni in mečejo temno senco na ves pasji rod. Največ podivjanih psov se potika po Srednjem vzhodu, kjer so jim ljudje tudi najmanj naklonjeni; nekatere vzhodnjaške religije imajo pse za »nečiste« živali. Nič čudnega torej, če so

marsikje s psi povezani tudi najbolj prezirljivi in žaljivi vzdevki, kot na primer umazani pes, potepuška mrcina, garjavo ščene ali smrdljivi cucek. Nekatere narodnostne in verske skupnosti sledijo prastarim tradicijam še danes in učijo svoje otroke, da morajo pse prezirati. Takšni nazori so še posebej globoko zakoreninjeni v muslimanski kulturi in jih otroci pozneje tudi v šoli le stežka spremenijo. Na Zahodu se medtem psom obeta srečnejša prihodnost. Ker vedno bolj izginja potreba po opraviilih, za katera so jih svoj čas urili, postopoma prevzemajo drugačno vlogo. Delovne pse čedalje bolj nadomeščajo psi kot domači ljubljenci. Tako imenovani »spremljevalni« ali »družni« psi so številčno že močno presegli delovne pse, čeprav so ti še zmeraj uspešni in cenjeni v svoji tradicionalni vlogi. Ta pojav je tesno povezan s preseljevanjem ljudi s podeželja v mesta in z rastjo velikih mest. V mestnem okolju ima delovni pes čedalje manj možnosti, da bi se izkazal s svojim znanjem, toda vez med človekom in psom je tako trdna, da je tudi te velike spremembe niso mogle povsem pretrgati; novi meščan si sveta, v katerem ne bi bilo več prostora za psa, ne more predstavljati (Morris, 1990).

Številni lastniki nepasemskih psov zaradi zanemarljive tržne vrednosti ravnaajo z njimi slabo. Cela legla majhnih kužkov prodajajo za majhen denar ali kar podarijo. Novi lastniki živali nato pogosto trpinčijo ali kratkomalo zapustijo. V osrednjem londonskem zavetišču za potepuške pse vsako leto poskrbijo za blizu 20 000 nezaželenih živali; leta 1985 jih je bilo natanko 19 889. To je samo ena med številnimi tovrstnimi ustanovami. Mnogi od teh psov dobijo nove domove, še veliko več pa ji je treba usmrtiti. Po nekaterih ocenah samo na britanskem otočju vsak dan pokončajo blizu 2000 klateških psov. Težko je reči, s kakšnimi ukrepi bi lahko mogoče spremenili to žalostno stanje. Edino upanje za te in druge od ljudi odvisne živali je postopno vsestransko izboljševanje družbenega odnosa do njih. Psi morajo povrh tega prenašati tudi to, da so neprenehoma žrtve človekove napadalnosti in znanstvene radovednosti; to pa zanje v obeh primerih ne pomeni nič dobrega – le trpljenje in bolečine. Kot je dobro znano, ljudje svojo napadalnost usmerjajo navzdol po družbeni lestvici. Vodje se znašajo nad svojimi namestniki, ti kričijo nad pomočniki, ki zmerjajo podrejene, in tako naprej oziroma navzdol, vse do dna družbene lestvice – kjer čaka nič hudega sluteči, zaupljivi pes (Morris, 1990).

Prav tako težko verjetni so tudi nekateri primeri krutosti v imenu napredka znanosti. Izgovor za kršenje pradavnega sporazuma med psom in človekom je v tem primeru zatiranje, da nam žival s svojim trpljenjem pomaga širiti meje znanja. Ljudje na ta način zlorablamo zaupanje psov, vendar svoje ravnanje vselej opravičimo z učenimi spisi o velikih znanstvenih odkritjih. V resnici pa velika večina za pse tako bolečih poskusov ne prinese nikakršnih novih dogajanj, ki bi tako ali drugače bogatila človekovo znanje. V zgodnjem obdobju fiziologije, medicine in zoologije so tovrstni poskusi morda še imeli neko praktično vrednost, zato pa so danes taka nova odkritja prej izjema kot pravilo. Pse bi morali pustiti na miru, vendar je le malo verjetno, da se bo to zgodilo (Morris, 1990).

Psi imajo nič koliko dobrih lastnosti. So igrivi tovariši, kadar smo razpoloženi za zabavo in nežni družabniki, kadar smo osamljeni in potrti; dobrodejno vplivajo na naše zdravje, kadar nas spravijo od doma na dolg sprehod; znajo nas pomiriti, kadar smo razburjeni ali napeti. Ob vsem tem pa še zmeraj opravljajo svoje stare naloge: naše domove varujejo pred vlomilci, nas pa pred morebitnimi napadalci – če omenimo samo dve najznačilnejši tradicionalni dolžnosti. Tisti moteni posamezniki, ki sovražijo pse, so za marsikaj

prikrajšani. Mnogi drugi, ki kratko malo ne kažejo dovolj zanimanja za pse pa se niti ne zavedajo, kako presenetljivo in dragoceno je lahko razmerje med človekom in živaljo. Ljudje, ki imajo pse, živijo v povprečju dlje kot tisti, ki jih nimajo. To ni nikakršna psom v prid izmišljena trditev; je preprosto medicinsko ugotovljeno dejstvo, saj pomirjujoč vpliv bližine ljubeznive domače živali znižuje krvni pritisk in zmanjšuje tveganje za srčni infarkt. Božanje mačke, trepljanje psa ali ljubkovanje katerega koli drugega domačega ljubljence z mehkim kožuščkom sprošča v človeku nakopičeno napetost in lajša posledice stresov. Ta ugodni vpliv pa nato sega neposredno do korenin mnogih današnjih civilizacijskih bolezni in drugih tegob. Mnogi med nami namreč težko prenašajo vsakodnevne pritiske in živčno napetost v vrvežu modernega urbanega življenja, ki terja nenehno pazljivost in vsak trenutek drugačne odzive ter sporazumno reševanje nesoglasij. V nasprotju s tem nas prijateljski stik z domačim psom ali mačko opozarja, da je celo sredi divjega vrtinca vsakdanjega hitenja in pehanja mogoče ohranjati preproste in neposredne naravne vezi med živalmi in bitji. Žal pa celo tisti, ki znajo ceniti vse koristi, ki jih ima človek od sožitja z živaljo, navadno sploh ne opazijo, kako očarljiva bitja so v resnici psi. Njihove dobre lastnosti so tako dobro znane, da jih začenjamo jemati kot neko samo po sebi razumljivo danost (Morris, 1990).

Zakaj je pes nekaj posebnega? Kaj je tista enkratna, samo za to vrsto značilna osebnostna poteza, zaradi katere se tako razlikuje od vseh drugih 4236 vrst sesalcev in zaradi katere je pes postal človekov najbližji spremljevalec? Odgovor se glasi: »človekov najboljši prijatelj« je v resnici volk v pasji preobleki. In prav volčja narava je ključ do razumevanja naše trdne vezi s psom (Morris, 1990).

Misel, da vsi psi brez izjeme, od zanemarjenih mešancev do ošabnih zmagovalcev lepotnih tekmovanj, od garjavih klatskih ščenet do bleščečih lepotcev z brezhibnimi rodovniki in od drobnih čivav do orjaških dog, pravzaprav niso nič drugega kot udomačeni volkovi, je za mnoge ljudi le prehud zalogaj. Z njo se ne moremo sprijazniti predvsem zaradi dolge tradicije grozljivih zgodb, v katerih volkovi posebljajo zlo; so divje zveri, ki žro ljudi, ali krvoločni volkodlaki, povezani z mračnimi nadnaravnimi silami. In ker so te čudovite živali šele pred nekaj desetletji prvič postale predmet objektivnega znanstvenega preučevanja, dotlej tudi zlepa niso bile deležne človekovega razumevanja in naklonjenosti. Zato niti ne moremo obsojati ljudi, ki se zdrznejo že ob namigu, da je igriv in ljubeznivi kuža, ki nas prijateljsko opazuje z velikimi zvezdavi očmi, pravzaprav pripadnik iste vrste kot strašni volk. Toda to je dejstvo, s katerim se moramo sprijazniti ne le zato, ker je resnično, temveč predvsem zato, ker pomeni ključ do razumevanja vedenja domačega psa. Je pa tudi ključ do odgovora na vprašanje, zakaj so prav psi, in ne morda opice, medvedi ali kakšne druge živali, postali človekovi najboljši prijatelji (Morris, 1990).

Vsa živa bitja so v medsebojnem odnosu: drugo do drugega se vedejo socialno. Socialno je vedenje ljudi in živali takrat, ko se odzivajo na vedenje drugih živih bitij, ljudi ali živali, in skušajo vplivati na njihovo vedenje. »Socialno vedenje je nezavedno, instiktivno, relativno vedenje. Kadar pa se v okviru takega vedenja opravlja sporazumevanje s pomenskimi sporočili (signali, simboli), ima vedenje komunikativen značaj«. Človek ima žival za svojega najboljšega prijatelja. Žival pa ima družino za svoj »trop« in se počuti kot član družine. Žival ima izjemno sposobnost za resnično prijateljstvo s človekom: je naš najbolj zanesljiv partner, ki te nikoli ne razočara, nikdar se ne bo kritično postavila proti tebi, spodbujala nas bo ure in ure z ljubečim in zvestim pogledom, želela si

bo dotikov in božanja, želela si bo fizičnega stika – komuniciranja z nami. Pri živali najdemo tisto, kar pri ljudeh pogosto pogrešamo: zvestobo in brezmejno vdanost. Zlasti udomačene živali imajo sposobnost prepoznavanja človekovega vedenja in čustvenega razpoloženja. S pomočjo optičnih in akustičnih signalov jim omogočam komunikacijo s človekom. Živali nimamo le zaradi koristi, temveč tudi za razvedrilo. Ob živali se človek vrne v svoje otroško obdobje, z živaljo se zapleta v razne igre. Igra z živaljo je drugačne vrste sprostitve (kot npr. šport), njihova igrivost nas vrača v zgodnjo mladost: pozabimo na vse tegobe vsakdanjega življenja, napetosti. Stresi postopno izginjajo, ostajamo sami z živaljo v preprostem in pristnem svetu narave (Vreg, 1993).

Nikoli ne bomo zagotovo vedeli, kako sta se zbližala človek in pes. Mogoče je človek lovil te živali za hrano, mogoče si je vzredil mladičke za igračke, pa hitro spoznal, koliko mu lahko marsikje pomagajo. Naj je to družabništvo nastalo tako ali drugače, med kanidom in veliko opico je nastal odnos, iz katerega je nastalo sožitje, ki je trajno in pomembno vplivalo na človeško družbo in kulturo, pa čeprav morda na ustvarjanje zgodovine ni imelo tolikšnega vpliva kot udomačitev konja. Psi po številu niso na prvem mestu med našimi hišnimi prijatelji, so pa verjetno najpomembnejši. Pes je zelo uporaben, vodi slepe, zganja črede ovc, čuva dom, poleg tega blagodejno vpliva na ljudi krog sebe. Ko božamo psa, se nam umiri srčni utrip in se nam zniža krvni pritisk. Znano je, da bolnik v družbi zvestega pasjega prijatelja prej okreva. Pes se mora redno gibati in zato ostane tudi njegov gospodar čil in zdrav (Taylor, 1993).

2.4.1 Hierarhija

Pes je socialna žival. Če živi v krdelu, se tako kot volk ali šakal podreja hierarhičnemu redu. V pasjem leglu, v pesjaku in med psi, ki se skupaj klatijo po vaseh ali mestnih obrobjih, se oblikuje družbena lestvica, na čelu katere je vodja krdela, po navadi najmočnejši in najbolj izkušen samec. Ta ima pravico do analnega ovohavanja vseh drugih članov tropa in do uriniranja z dvignjeno nogo. Če vodja iz kakršnega koli vzroka (ker hoče na primer prvi žreti) zarenči na nižje uvrščenega psa, bo ta, pogosto brez razloga, zarenčal na drugega, njemu podrejenega psa. Psi na različne načine priznajo hierarhično premoč drugega samca: dopuščajo mu ovohavanje analnega predela, ne da bi to počeli tudi sami; ne urinirajo na njegovo »markacijo«; medtem ko renči, mahajo z repom; odvrčajo glavo; vabijo ga k igri ali se umaknejo; usedejo se ali uležejo; stojijo, medtem ko se po rangi višji oddaljuje; dopuščajo mu, da se vzpenja nanje; ležejo na tla in razkrijejo trebuh; cvilijo. Ko nižje uvrščeni pes prizna hierarhično premoč drugega, je sovražnosti konec - začne se prijateljstvo. Podobno vedenje do človeka pomeni, da ga je štirinožec priznal za vodjo tropa (Falappi, 2002).

2.4.2 Teritorij

Kot številne druge živali imajo tudi psi občutek za teritorij. Na območje, katerega meje zaznamujejo s svojim vonjem, ne pustijo nobenega tujca. Tako kot ptiči s petjem in levi z rjojenjem psi svojo ozemeljsko premoč dokazujejo z lajanjem. Teritorij je lahko last enega

ali dveh psov ali celega krдела. Psi, ki pridejo na tuje območje, so previdni in spoštljivi in se poskušajo izogniti boju s sovrstnikom. Brž ko se ta pojavi, ga ne pogledajo, delajo se, kakor da imajo povsem druge opravke in se kolikor mogoče častno umaknejo. Teritorij pogosto obdaja življenjski prostor, območje, ki ga pes obiskuje, a ga ne brani. Povečana napadalnost psov na verigi je posledica bistvenega zmanjšanja njihovega teritorija. Poleg tega veriga uničuje duševno ravnovesje psa, saj se ne more prepustiti naravnemu nagonu po sožitju s človekom (Falappi, 2002).

2.4.3 Radovednost

Psi so izredno radovedni, predvsem v novem okolju. Prav zaradi svoje radovednosti se tudi starejši psi radi učijo. Sprehod, ki se ga vsi psi tako veselijo, ni le priložnost za »pretegovanje nog«, ampak za iskanje in spoznavanje novih vonjev. Pasjo radovednost bi lahko označili kot raziskovalno dejavnost. Pomembno vlogo imajo pri psih tudi vidni vtisi, čeprav je prav vid čut, ki psa najlaže prevara. Zato je zelo pozoren pogled največkrat rezultat medsebojnega sodelovanja drugih čutov (voha in sluha). Z njihovo pomočjo lahko pes kljub prirojenemu slabemu vidu oko usmeri v pravo smer (Falappi, 2002).

2.4.4 Družabnost

Nekateri ljudje so psom simpatični, drugih pa ne marajo in to tudi odločno pokažejo. Ne gre le zato, da psi nekaterim dovolijo, da jih božajo, in drugim ne, temveč tudi za to, da nekatere mimoidoče oblajajo, druge pa pozdravijo z veselo mahajočim repom. Družabnost psa je v dobršni meri odvisna od njegovih stikov z ljudmi v prvih dvajsetih do petdesetih dnevih življenja. To je tako imenovano obdobje oblikovanja. Če pes v tem času ni imel stikov z ljudmi, bo vedno odljuden. Če žival od rojstva dalje spoznava človekov vonj in njegove nežne dotike, potekata oblikovanje in socializacija normalno. Ne smemo pa ga popolnoma ločiti od drugih psov, s katerimi se zabava, saj bo sicer pozneje nezaupljiv in sovražen do sovrstnikov ter bo nanje renčal. Naravna družabnost je očitna na podeželju, kjer se psi pogosto zbirajo v manjše skupine in se skupaj klatijo naokrog. Pa tudi mestni pasji potepuhi se pogosto zbirajo na cestah in se vračajo le zvečer domov, ker jih čakata hrana in prostor za spanje (Falappi, 2002).

2.4.5 Srečanje z vrstniki

Pes je žival, ki se najbolj zanaša na svoj voh. Psi se med seboj pozdravijo tako, da si najprej temeljito ovohajo smrček, nato pa okrog zadnjika. To je popolnoma naraven pojav, ker sta okrog zadnjika dve žlezi (paranalni žlezi), ki dajeta psu značilen vonj. Žlezi izločata tekočino z značilnim vonjem. Navadno pes svojemu vrstniku dovoli, da ga ovohava. Čim bolj je ovohani samozavesten, bolj dvigne rep in močnejši je vonj iz njegovih žlez. Seveda vsakemu psu ni dovoljeno ovohavati katerega koli vrstnika. Analna kontrola je posebna socialna pravica, ki pripada samo po rangu višjemu osebk. Pes sicer ne živi več v krdelu

in so mu drugi psi le občasni partnerji, zato je vsako srečanje psov hkrati tudi socialna razvrstitev (rangiranje). Psu moramo dovoliti stik z drugimi psi, ker se bo tako naučil pasjega ceremoniala in se bo znal obnašati (Klever, 1995).

2.4.6 Komunikacija človeka s psom

Ljudje ne moremo mahati z repom, dvigovati grebena ali postavljati uhlja pokonci, za komuniciranje imamo predvsem govorico besed. Pes razume zven in poudarek posameznih besed, zato morajo biti naše besede izgovorjene jasno, vedno enako, poleg tega pa moramo vedno uporabljati iste ključne besede, tiste pač, ki jih je pes spoznal v komuniciranju z nami. Prigovarjanje pomeni pomirjanje. Pes nenehno opazuje, zato moramo besede podkrepiti z gibi rok in tudi z obrazno mimiko. Ker pes govori z telesom, zlahka razume naše gibe in mimiko. Znamenj pa vendar ne smemo uporabljati, kadar to ni potrebno, oziroma naj bodo vedno povezana z besedami. Vsakdo, ki se je vsaj malo ukvarjal s psom, ve, da se pes hitreje uleže, če povelje »prostor« spremlja gib roke. Če psu le pokažemo vrvico, ve, da bo šel na sprehod (Klever, 1995).

2.4.7 Faze človeškega življenja in vpliv živali nanj v različnih življenjskih obdobjih

V življenju človeka od povsem odvisnega in nebogljenega bitja, ki ne razločuje sebe od sveta, ki ga obdaja, do zrele, avtonomne osebnosti s trdnim občutkom lastne identitete posameznik večkrat temeljito spremeni odnos do sebe in do sveta. Na osnovi dolgoletnih raziskav je danski psiholog Eric Erikson (preglednica 1) izdelal teorijo psihosocialnega razvoja, ki ima pomemben vpliv na sodobne raziskovalce in praktike na področju moderne razvojne psihologije (Horvat in Magajna, 1987).

Preglednica 1: Stadiji človekovega življenja po Eriksonu, psihosocialne krize, psihosocialne zmožnosti in vplivi okolja (Horvat in Magajna, 1987)

STAROST	RAZVOJNA FAZA	PSIHOSOCIALNA KRIZA	PSIHOSOCIALNA MOČ (ZMOŽNOST)	VPLIV OKOLJA
1 leto	obdobje dojenčka	zaupanje/nezaupanje	upanje	mati
2-3 leta	zgodnje otroštvo	samostojnost/dvom, sram	moč volje	(nadomestni) starši
4-5 let	predšolsko obdobje	iniciativnost/občutek krivde	usmerjenost k cilju (namenskost)	starši, družina, prijatelji
6-11 let	srednje in pozno otroštvo	delavnost/občutek manjvrednosti	zmožnost (kompetentnost)	šola
12-18 let	adolescenca	identiteta/identiteta zmedenost	zvestoba	vrstniki
18-35 let	mlajša odrasla doba	intimnost/izolacija	ljubezen	partner, prijatelji
35-65 let	srednja leta	ustvarjalnost/stagnacija	skrb (skrbno negovanje)	družina, družba
nad 65 let	starost	integriranost jeza/obup	modrost	človeštvo

2.4.7.1 Otroštvo

Otroštvo je v človekovem razvoju zelo pomembno obdobje, saj se takrat začnejo oblikovati njegove bistvene lastnosti, odnos do življenja in do drugih. Če otrok psihosocialnih kriz, s katerimi se sooči, ne prebrodi uspešno, ima težave tudi pri učinkovitem spopadanju s psihosocialnimi krizami, s katerimi se srečuje v kasnejših življenjskih obdobjih (Horvat in Magajna, 1987).

Opazovanje njihovih interakcij in iger vlog je potrdilo predpostavko, da so živali psihološko pomembni »drugi« in da se v odnosu z njimi razvije otrokovo zavedanje sebe kot človeka. Živali imajo vse karakteristike, potrebne za to, da otrok lahko sklepa na individualnost posamezne živali. To potrjujejo tudi dokazi iz iger vlog, v katerih so se otroci vživeli v živali, zlasti v njihovem odzivanju na nasilje nad osnovnimi kvalitetami, značilnimi za žival. Otroci pojmovno razlikujejo med človekom in živaljo, živali pa otroku kot interakcijski partnerji omogočajo stopnjevanje razlikovanja (Myers, 1998).

Domneva se, da otrok zaradi hišne živali lahko prej spregovori in da se njegove besedne veščine izboljšajo. Žival je namreč zelo potrpežljiv poslušalec otrokovega blebetanja, hkrati pa je privlačna spodbuda h govoru, ki otroka izzove k izražanju pohval, povelj, spodbud in kaznovanja. Vendar pa pravih dokazov, ki bi to hipotezo podprli ali zanikali, še ni (Endenburg, 1996).

Žival otroku omogoča, da ji izkazuje naklonjenost in mu to tudi vrača ter s tem zadovoljuje prvo od njegovih osnovnih čustvenih potreb. Tudi drugo potrebo žival lahko delno zadovolji, v kolikšni meri, je med drugim odvisno tudi od vrste živali (velik pes otroku gotovo nudi več varnosti kot majhen hrček ali morski prašiček). Seveda žival ne zagotavlja le fizične, ampak tudi psihološko varnost, ki jo otrok čuti, ko je ob njem poznana oseba, na katero se lahko zanese (Kešnar, 2002).

Harker (1998) je v svoji raziskavi odkril, da obstajajo določeni vidiki v odnosu med človekom in živaljo, od katerih človek največ pridobi in so zanj najpomembnejši. V odnosu človek – žival so za otroka najpomembnejši vidiki, ki mu jih žival nudi, negovanje, intimnost in zagotavljanje njegove vrednosti.

Lastništvo živali vpliva na razvoj osebnostnih lastnosti že pri majhnih otrocih v vrtcih in v dnevnem varstvu, starimi med 3 in 6 leti. Rezultati so pokazali, da so otroci, ki so bili domači z živalmi, kazali več optimistične naravnosti in vodstvenih značilnosti. So tudi bolj ekstravertirani in altruistični. Imajo več priložnosti, da se naučijo spretnosti neverbalne komunikacije in imajo več izkušenj o perspektivi drugega. Živali v institucijah imajo pozitivne učinke na otroka, še posebej na področju socialnega razvoja (Ishihara, 1998).

Otroci, ki so bili lastniki hišne živali, so imeli višje vrednosti samospoštovanja kot otroci, ki hišne živali niso imeli. Ko so namesto samega lastništva živali za merilo uporabili navezanost med otrokom in živaljo, je bila razlika še večja. Navezanost na žival je pozitivno povezana s samospoštovanjem otrok (Endenburg, 1996).

Če ima otrok slabe izkušnje iz poskusov navezovanja stikov z drugimi ljudmi in se jim zato že vnaprej izogiba, mu lahko odnos z živaljo predstavlja prvi uspešen odnos in ga opogumi za navezovanje stikov z vrstniki (Toličič in Smiljanič, 1979).

Na Hrvaškem so ugotovili, da v vojnih razmerah prisotnost živali ne vpliva na samospoštovanje otrok. Verjetno je v vojni veliko več pomembnejših faktorjev, ki vplivajo na otrokovo samospoštovanje in zato samo pozitiven vpliv živali ne zadostuje (Kerestes, 1998).

Mladostniki, ki so imeli domačo žival, so imeli pozitivnejšo samopodobo, višje samovrednotenje in so bili samostojnejši. To jim je omogočalo lažji prehod iz otroštva v odraslost. Navezanost na žival se je po trinajstem letu starosti manjšalo (Vizek Vidović, 1998).

2.4.7.2 Adolescenca

Adolescenca je obdobje in proces duševnega dozorevanja iz otroka v odraslo osebo in je obdobje velikih sprememb. Zakonitosti posameznikovega razvoja in družbeno okolje zahtevajo, da oseba iz obdobja otroštva preide v odraslost. Torej se mora iz odvisnosti, primarne navezanosti na družino in zaščitenosti postopno navaditi na samostojnost, neodvisnost zase in druge ter navezanost na partnerja drugega spola (Horvat in Magajna, 1987).

V obdobju adolescence postane mnogo pomembnejša vloga vrstnikov, ki začnejo zadovoljevati vrsto posameznikovih potreb, ki jih je prej zadovoljevala družina. Ko se mladostnik začne osamosvajati od družine, odklanjati dotlej sprejete vrednote in načine obnašanja ter iskati lastno identiteto, potrebuje vedno bolj družbo vrstnikov, ki mu nudijo potrebno oporo, stališča in načela ter postanejo vir novih motivov in interesov ter hkrati pomoč pri skupnem osamosvajanju. Veliko mladostnikov je osamljenih in si ne znajo poiskati družbe vrstnikov. Žival (zlasti pes, ki ga je potrebno voditi na sprehode) lahko mladostniku pomaga pri vzpostavljanju stika z drugimi, olajša tudi prvi pogovor, prevzame vlogo socialnega katalizatorja (Kešnar, 2002).

V zgodnji adolescenci je odnos med živaljo in mladostnikom preprostejši in manj obremenjen s konflikti kot njegovi odnosi z ljudmi, žival ima mladostnika rada in ga sprejema brezpogojno in brez obsojanja. Zato mladi v tej starosti svoje ljubljence pogosto opisujejo kot svoje zaupnike, zaščitnike, objekt ljubezni in zanimanja, tiste, ki jim olajšujejo socialne stike, številnim pa predstavljajo tudi statusni simbol (Vizek Vidović, 1998).

2.4.7.3 Mlajša odrasla doba

Perrine in Osbourne (cit. po Paul, 2000) sta ugotovila, da tisti študentje, ki se imajo za ljubitelje psov ali mačk, sebe ocenjujejo tudi kot osebe, ki imajo rade ljudi in imajo drugi ljudi radi njih. Ta samoocena je bila pri njih veliko bolj izražena kot pri tistih, ki se niso označili za ljubitelje psov ali mačk. Paul (2000) je ugotovil, da je bilo veliko študentov, ki so bili z živaljo pomembno in intenzivno povezani v otroštvu, kasneje aktivnih v skrbi za živali in so bili tudi bolj empatični do ljudi. Tudi Hyde in sod. (cit. po Paul, 2000) so pri študentih ugotovili, da kažejo lastniki hišnih ljubljencev več medsebojnega zaupanja. Joubert (cit. po Paul, 2000) pa je ugotovil, da študentje, lastniki domačih živali, preživijo veliko več časa v družbi z drugimi kot tisti, ki domače živali nimajo.

Podberscek in Goslilng (2000) sta ugotovila, da so bili študentje z zmerno naklonjenostjo do psov pomembno bolj naklonjeni tudi ljudem kot pa tisti, ki so do psov kazali le malo naklonjenosti. Tudi študentje z zelo visoko stopnjo naklonjenosti do psov so kazali manj naklonjenosti do ljudi kot tisti, ki so bili do psov zmerno naklonjeni. Sorodna študija je pokazala, da ljudje, ki so veliko v stiku s svojimi psi, kažejo več želje po druženju z ljudmi kot nelastniki psov in tisti, ki so s svojimi psi le malo v stiku. To je dokaz, da psi niso nadomestki za človeške odnose, ena od možnih razlag rezultatov pa je tudi ta, da imajo pse tudi ljudje, ki jim ne uspe zadovoljiti vseh svojih potreb po druženju.

2.4.7.4. Srednja leta

Tretje desetletje človekovega življenja se šteje za čas prilagajanja zreli dobi. Posameznik se prilagaja življenju v določenih družbenih skupinah, hkrati pa tudi zakonskemu in družinskemu življenju. Za takšno prilagajanje je potrebna velika motivacija in prožnost. Na sposobnost doseganja zrelega vodenja ugodno vpliva kvaliteten psihičen razvoj v otroštvu in mladostništvu. Nekateri ljudje osebno dozorijo veliko prej kot drugi, tretji pa morda nikoli ne dosežejo stopnje popolne osebne zrelosti, ki jo od njih pričakuje družbeno okolje (Horvat in Magajna, 1987).

Ljudje so v srednjih letih na vrhuncu svojih delovnih sposobnosti, v njih se odvijajo velike kvalitativne spremembe. V tem obdobju lahko posameznik doživlja hude stiske in težave, saj je to čas, ko človek prevzema največje odgovornosti tako v zasebnem kot tudi družbenem življenju (Horvat in Magajna, 1987).

V poznih osemdesetih letih so preučevali vpliv hišne živali na človekovo zdravje, predvsem na psihološko počutje. Eksperiment je potekal tako, da so deset mesecev spremljali vedenje in zdravstveno stanje odraslih, ki so v svoje gospodinjstvo sprejeli mačko ali psa. Skozi isto obdobje so jih primerjali z osebami, ki so bile brez hišne živali. Lastniki živali so prvih šest mesecev kazali očitno izboljšanje psihičnega počutja. Izboljšal se je tudi občutek samospoštovanja, manj so se bali postati žrtev zločina in so se več gibali, saj so s psom hodili na sprehod. Lastniki mačk in lastniki psov so poročali o zmanjšanju manjših zdravstvenih težav v prvem mesecu po nabavi živali. Rezultati so pokazali, da je učinek hišnih živali na človekovo zdravje pozitiven in se v nekaterih primerih lahko dolgo ohrani. S to raziskavo so odkrili vzročno-posledično povezavo med hišnimi živalmi in zdravjem ljudi (Robinson, 1996).

Tudi odrasli, tako kot otroci, poročajo o močnih čustvih ljubezni in naklonjenosti do domače živali. Nekaterim posameznikom lastništvo živali lahko daje občutek vrednosti. Živali jim pomagajo, da ohranijo ali celo povečajo svoje samospoštovanje. Odrasli govorijo tudi o tem, da lastništvo živali doda smisel njihovem življenju. Lahko bi oporekali, da občutek vrednosti, ki ga dobi lastnik od svoje živali, lahko enačimo z občutkom vrednosti, ki ga posameznik dobi iz svojega hobija ali kakega drugega zanimanja. Vendar pa bi npr. zbiralec znamk težko govoril o odnosu, ki ga ima s svojimi znamkami, in ravno tako bi nogometni navijač težko omenjal svojo osebno povezanost z nogometom, čeprav mu ta povečuje samospoštovanje. Lastniki živali pa govorijo o tem, da živali nudijo ljubezen in naklonjenost ter enako prejemajo tudi nazaj. Takšna recipročna čustva in naklonjenost spadajo že v področje odnosov in tega človek v svojem hobiju ne more dobiti (Harker in sod., 2000).

Sposobnost empatije pri odraslih osebah je med spoloma različen. Ženske izražajo več empatije do živali, večjo skrb za njihovo dobro počutje ter se tudi vključujejo v organizacije, ki se s tem ukvarjajo. Bolj so tudi pripravljene darovati denar organizacijam, ki skrbijo za živali. Številne druge raziskave so pokazale, da imata empatija, usmerjena na ljudi, in empatija, usmerjena na živali, najverjetneje skupno determinanto in sta zato med seboj povezani (Paul, 2000).

2.4.7.5 Starost (ostareli)

V predstarostni dobi slabi človekova motivacija in njegovo interesno področje se začne ožiti. Tudi odnos do življenja se začne spreminjati. Posameznikove misli se vedno bolj usmerjajo v preteklost, prihodnost ga zanima le toliko, kolikor mu še ostaja časa do konca življenja. Starejša oseba težje spremlja spremembe, ki se dogajajo okoli nje. Zmanjšuje se jim sposobnost učenja, do česar pride predvsem zaradi zmanjšane motivacije in ne zaradi zmanjšanja intelektualne zmogljivosti. Najbolj se manjša sposobnost ustvarjalnosti in kreativnosti. Pozornost starih ljudi je selektivno usmerjena le na tiste vsebine, ki jih zanimajo, za negativno pa razglashajo vse tisto, kar ni po njihovem okusu. Pogosto se vedno bolj zapirajo v svoj ožji družinski krog (Horvat in Magajna, 1987).

Ko postajajo ljudje stari, se pogosto soočajo s stresom, povezanim z upokojitvijo, zdravstvenimi težavami, finančnimi omejitvami in zoženo socialno mrežo. Domača žival lahko prispeva k pridobivanju nove vloge ali identitete ostarele osebe. Njen vpliv je še posebej pomemben pri tistih ljudeh, ki so bili v svojem življenju usmerjeni na različne vloge v zakonu ali v poklicu, ki so s starostjo izginile (Vizek Vidovič, 1998).

Ostareli so ravno tako kot težje prizadete osebe lahko nastanjeni v različnih institucijah, kjer so prisiljeni k nedejavnosti, saj je okoli njih polno usposobljenega osebja, ki jim pomaga. Zato jim ni treba skrbeti zase ali za druge. Lahko pa skrbijo za žival, jo hranijo, se ukvarjajo z njo in jo celo pripravijo do tega, da jih uboga. Tako pridobijo občutek neodvisnosti (Mayer Mixner, 1996).

Pri starejših ljudeh se pogosto zgodi, da trpijo zaradi občutka osamljenosti in depresije. Takšni občutki se še potencirajo ob izgubi življenjskega sopotnika ali bližnje osebe. Takrat je povezava človek – žival še posebej koristna. Zavedati se je treba, da žival ne more nadomestiti človeških stikov, vendar pa lahko znatno pripomore k temu, da do njih hitreje pride (Štuhec, 1996).

Psiholog Levinson je trdil, da gledano, s psihoanalitičnega vidika domače živali zadovoljujejo vitalne emocionalne potrebe pri starejših ljudeh, ker so bitja, ki jih imajo radi. Domače živali lahko služijo za primitivni obrambni mehanizem, kot objekti identifikacije in kot protiutež v situacijah, ko ostareli trpijo zaradi izgube sorodnikov, prijateljev in družabnikov. V pomoč so jim v procesu sprejemanja samega sebe kot starejše osebe in ko postanejo fizično odvisni od drugih. Levison tudi trdi, da lahko domače živali ugledajo pot do novih prijateljstev in starejši osebi dajejo razlog za življenje (Enders-Slegers, 2000).

Samoocenejevanje oseb, starejših od 65 let, kaže, da je lastništvo domače živali pozitivno povezano z njihovo samopodobo, lastniki živali so se opisovali s sebi bolj naklonjenimi termini, bili so tudi večji optimisti kot nelastniki. Domače živali imajo tudi pomembno

vlogo za ostarele, ki živijo brez bližnjih. Ti ljudje svojo žival pogosto vidijo kot svojega edinega prijatelja. V takih primerih živali zmanjšujejo občutek osamljenosti in vznemirjenja (Vizek Vidovič, 1998).

3 MATERIAL IN METODE

3.1 MATERIAL

3.1.1 Azil Maribor

Slika 13: Azil Maribor (Zorko, 2004)

Azil Maribor (slika 13) je začel delovati leta 1987 z namenom da bi oslabeledim, izgubljenim ali zapuščenim živalim nudil zavetišče. Kakšnih 5 000 brezdomnih živali z območja severovzhodne Slovenije je našlo zatočišče v Azilu Maribor v Zrkovcih. V zavetišču so našli mesto ne samo mačke in psi, ampak tudi živali drugih vrst (vrana, štoklja, labod, lastovka, kanja, hudournik, lisica in še druge). V Azilu Maribor živali zdravstveno oskrbijo. Če gre za divje živali, jih po ozdravitvi izpustijo nazaj v naravo. Domačim živalim poiščejo nove, bolj odgovorne lastnike.

Dan v Azilu Maribor se začne zjutraj (slika 14), in sicer z ogledom živali, s hranjenjem, razkuževanjem, pripravo na prihod veterinarjev; potem so uradne ure, ko je čas ogledov, predaje in tudi sprejema živali. Poleti sledi stalna kontrola vode, kopanje, česanje, striženje in ljubkovanje psov. Tudi to mora biti v Azilu, da jih socializirajo. Žal nimajo možnosti, da bi jih lahko vsaki dan vodili na sprehod. To opravljajo vsako soboto in nedeljo med 16. in 18. uro ob kanalu reke Drave. Leta 1993 so v Azilu uvedli tako imenovani »rent a pes«. Ljudje, ki želijo sprehajati pse, si ga izberejo in ga peljejo na sprehod po bližnji okolici zavetišča. Ti sprehajalci ob prvem sprehodu s psom podpišejo izjavo (Priloga B).

Slika 14: Gospa Müller in oskrbovalec živali (Zorko, 2004)

3.1.2 Način, čas in obseg eksperimentalnega dela

Anketo med ljudmi, ki so vodili pse iz zavetišča na sprehode, smo izvedli ob vikendih v času sprehajanja psov. Ljudje so izpolnjevali anketne obrazce po vrnitvi s sprehoda. Izpolnjevanje obrazca je trajalo 5 minut. V času dveh mesecev od 01. 04. 2004 do 30. 05. 2004 smo zbrali 75 vprašalnikov. V primeru slabega vremena sprehodov ni bilo. Poleg slabega vremena so sprehajanju psov nasprotovali tudi sosedge, ki jih je motil pasji lajež.

Da bi dobili še več podatkov o ljudeh, ki jim ni vseeno, kako se počutijo psi v Azilu Maribor, smo pregledali tudi izjave (priloga A), ki jih izpolnijo, preden peljejo psa iz azila prvič na sprehod. Obdelali smo 145 izpolnjenih izjav od 01. 01. 2003 do 01. 01. 2004.

3.2 METODE DELA

3.2.1 Oblikovanje vprašalnika

Za izvedbo ankete med sprehajalci psov v Azilu Maribor je bil izdelan poseben vprašalnik (Priloga B). Pred izvedbo ankete je bil opravljen pogovor z anketiranci, da niso imeli problemov pri razumevanju vprašanj.

3.2.2 Izpolnjevanje podatkov

Anketiranci so ankete izpolnjevali samostojno. Izpolnjevali so jih vedno po končanem sprehodu s psom. Vsak anketiranec jo je izpolnil samo enkrat, tako da se ankete ne ponavljajo.

3.2.3 Statistične metode

Razlike smo testirali s χ^2 testom, ki smo ga izračunali s pomočjo SAS programa.

4 REZULTATI

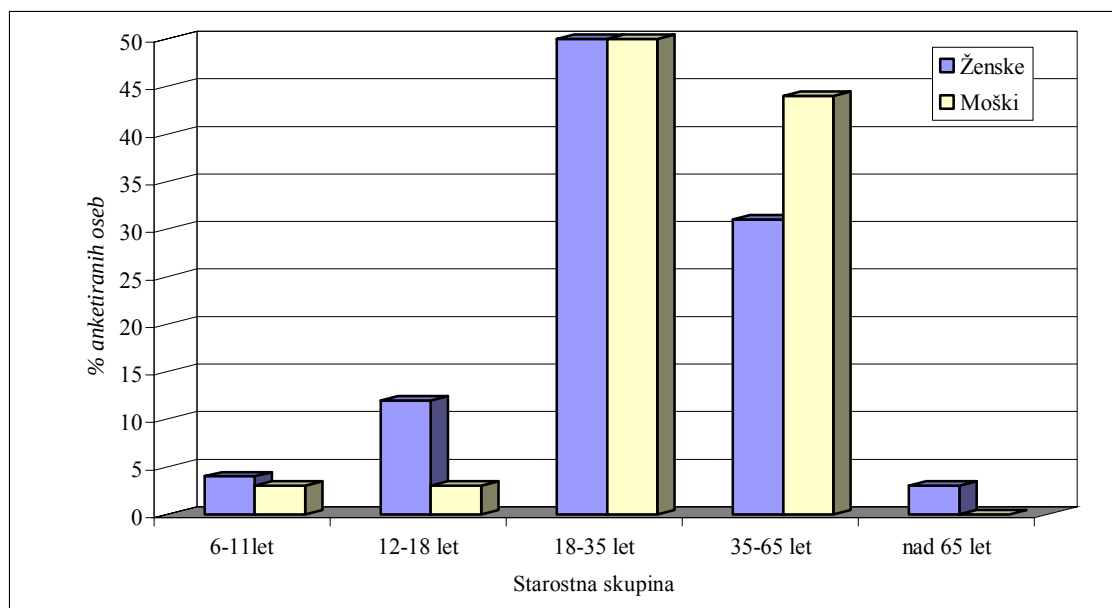
4.1 ANALIZA PODPISANIH IZJAV

Ljudje, ki so v letu 2003 podpisali izjave, so stari od 6 do 65 let (preglednica 2 in sliki 15 in 16). Od tistih, ki so doma v mestu, jih je večina v starostnem razredu 18 in 35 let, sledi starostni razred 35 do 65 let. Podobno velja za podeželje. V razredu nad 65 let so samo osebe ženskega spola. Razen dveh izjem velja podobno tudi za razreda 6 do 11 in 12 do 18 let. Razlika med žensko in moško populacijo obiskovalcev iz mesta ni statistično značilna ($\chi^2 = 4,79$; $p = 0,3090$), prav tako ni razlik med žensko in moško populacijo s podeželja ($\chi^2 = 2,92$; $p = 0,4045$). Razlika med obiskovalci iz mesta in tistimi s podeželja ni statistično značilna ($\chi^2 = 2,87$; $p = 0,5804$).

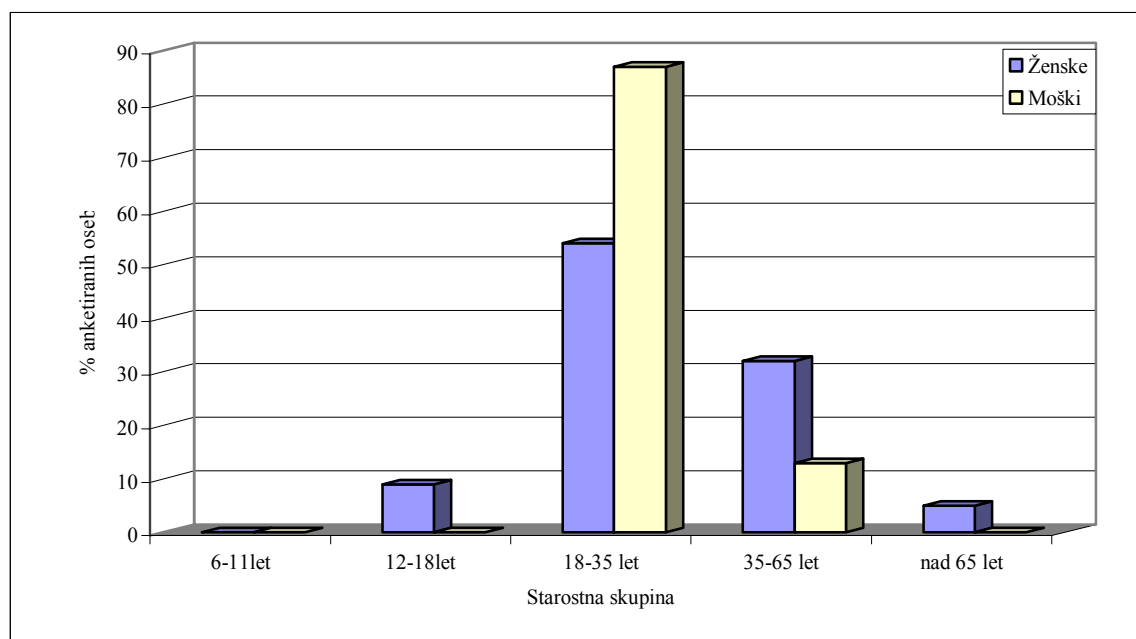
Preglednica 2: Podpisane izjave v letu 2003 za sprehajanje psov

Spol	Mesto						Podeželje						SKUPAJ	
	ženske		moški		skupaj		ženske		moški		skupaj			
Starost	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
6-11let	3	4	1	3	4	3	0	0	0	0	0	0	4	3
12-18let	9	12	1	3	10	9	2	9	0	0	2	7	12	8
18-35 let	38	50	19	50	57	50	12	54	7	87	19	63	76	53
35-65 let	24	31	17	44	41	36	7	32	1	13	8	27	49	34
Nad 65 let	2	3	0	0	2	2	1	5	0	0	1	3	3	2
Skupaj	76	100	38	100	114	100	22	100	8	100	30	100	144	100

V slikah 15 in 16 je prikazana distribucija obiskovalcev po starosti, ki so sprehajali pse v Azilu Maribor.

Slika 15: Prebivalci iz mesta, ki so v letu 2003 podpisali izjave

Slika 16: Prebivalci s podeželja, ki so v letu 2003 podpisali izjavo

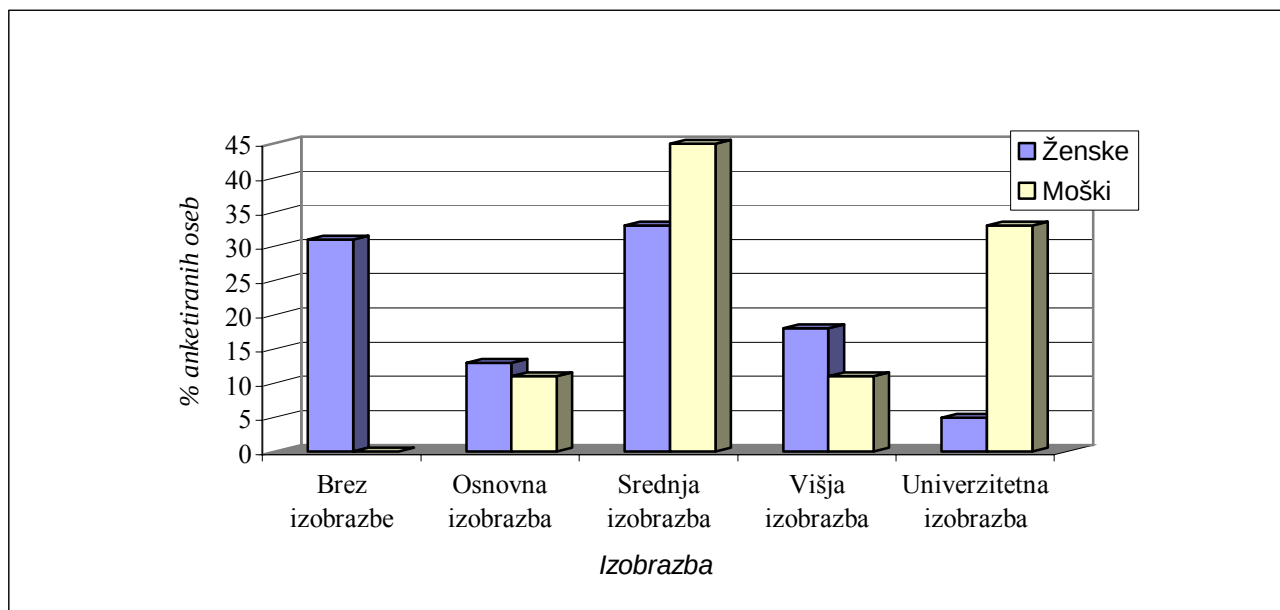
4.2 PODATKI O VPRAŠANIH

4.2.1 Izobrazba vprašanih

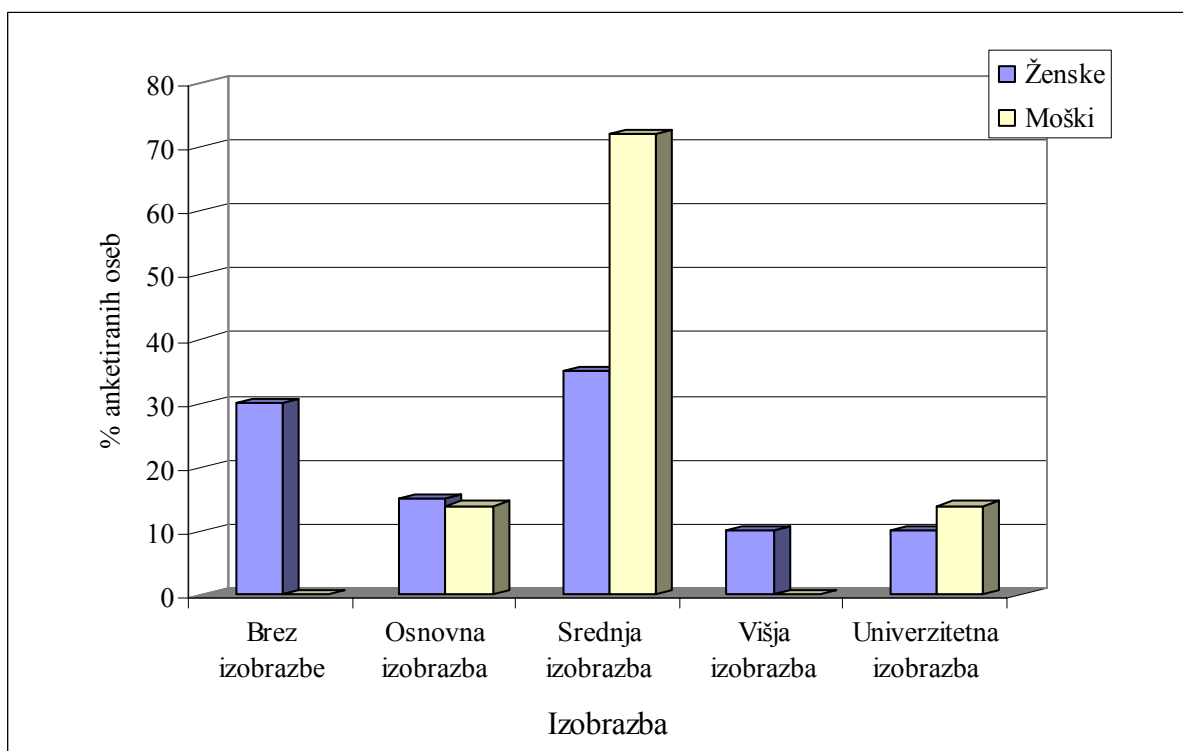
Iz preglednice 3 ter slik 17 in 18 je razvidno, da ima populacija vprašanih iz mesta podobno izobrazbo, kot populacija s podeželja. Razliki v izobrazbi med žensko in moško populacijo iz mesta ($\chi^2 = 8,83$; $p = 0,0655$) in s podeželja ($\chi^2 = 4,44$; $p = 0,3502$) nista statistično značilni. Med moško in žensko populacijo iz mesta je razlika v izobrazbi takšna, da je p vrednost blizu meje statistične značilnosti. Zaradi tega je ne moremo šteti kot povsem slučajne. Razlika v izobrazbi med tistimi, ki so iz mesta, in tistimi s podeželja, ni statistično značilna ($\chi^2 = 1,61$; $p = 0,8073$).

Preglednica 3: Izobrazba vprašanih

Spol	Mesto						Podeželje					
	ženske		moški		skupaj		ženske		moški		skupaj	
Izobrazba	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Brez izobrazbe	12	31	0	0	12	25	6	30	0	0	6	22
Osnovna izobrazba	5	13	1	11	6	13	3	15	1	14	4	15
Srednja izobrazba	13	33	4	45	17	35	7	35	5	72	12	45
Višja izobrazba	7	18	1	11	8	17	2	10	0	0	2	7
Univerzitetna izobrazba	2	5	3	33	5	10	2	10	1	14	3	11
Skupaj	39	100	9	100	48	100	20	100	7	100	27	100

Slika 17: Izobrazba prebivalcev iz mesta, ki so odgovarjali na vprašanja

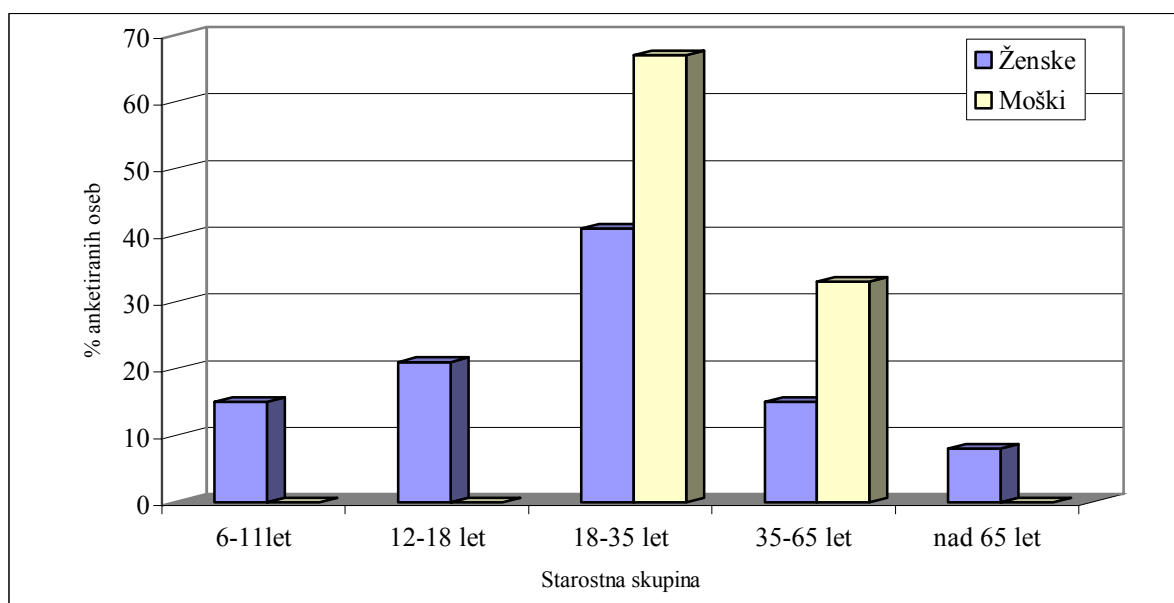
Slika 18: Izobrazba prebivalcev s podeželja, ki so odgovarjali na vprašanja

4.2.2 Starost vprašanih

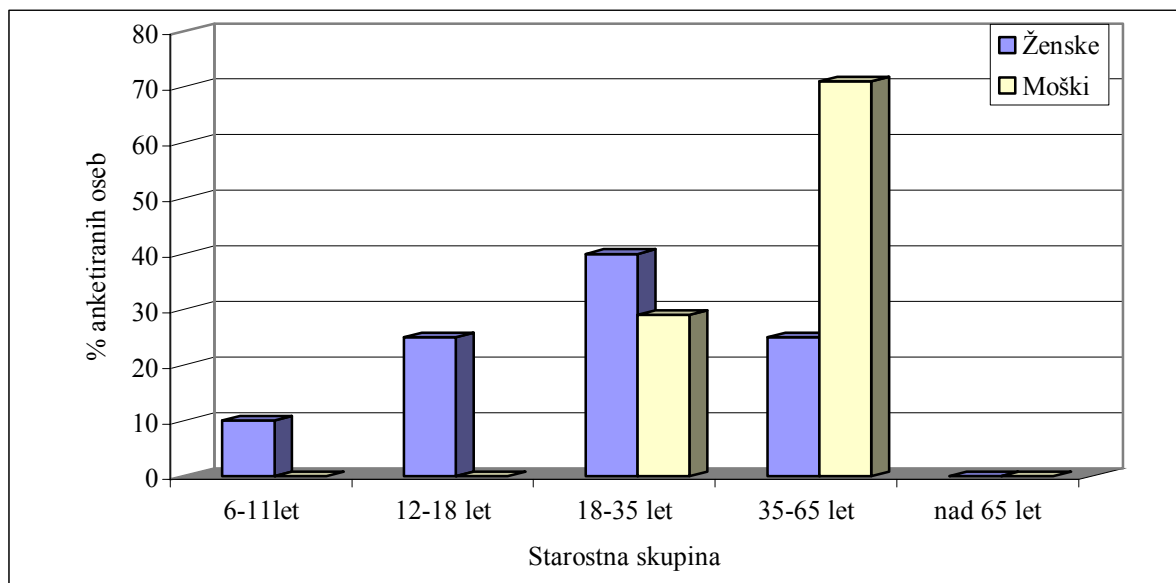
Starost vprašanih je med 6 in 65 letom. Od tistih, ki so iz mesta, jih je največ starih med 18 in 35 let, takoj zatem pa so tisti, ki so stari od 35 in 65 let. Med tistimi, ki so s podeželja, jih je največ starih od 18 in 35 ter 35 in 65 let. Pri obeh skupinah so ostale starostne skupine zastopane v precej manjšem številu, kar je razvidno iz preglednice 4 ter slik 19 in 20. Razliki v starosti med žensko in moško populacijo iz mesta ($\chi^2 = 6,23$; $p = 0,1827$) ter žensko in moško populacijo s podeželja ($\chi^2 = 5,65$; $p = 0,1299$) nista statistično značilni. Razlika v starosti med populacijo iz mesta in s podeželja ni statistično značilna ($\chi^2 = 4,74$; $p = 0,3154$).

Preglednica 4: Starost vprašanih

Spol	Mesto						Podeželje					
	ženske		moški		skupaj		ženske		moški		skupaj	
Starost	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
6-11let	6	15	0	0	6	12	2	10	0	0	2	7
12-18 let	8	21	0	0	8	17	5	25	0	0	5	19
18-35 let	16	41	6	67	22	46	8	40	2	29	10	37
35-65 let	6	15	3	33	9	19	5	25	5	71	10	37
Nad 65 let	3	8	0	0	3	6	0	0	0	0	0	0
Skupaj	39	100	9	100	48	100	20	100	7	100	27	100

Slika 19: Starost vprašanih prebivalcev iz mesta

Slika 20: Starost vprašanih prebivalcev s podeželja

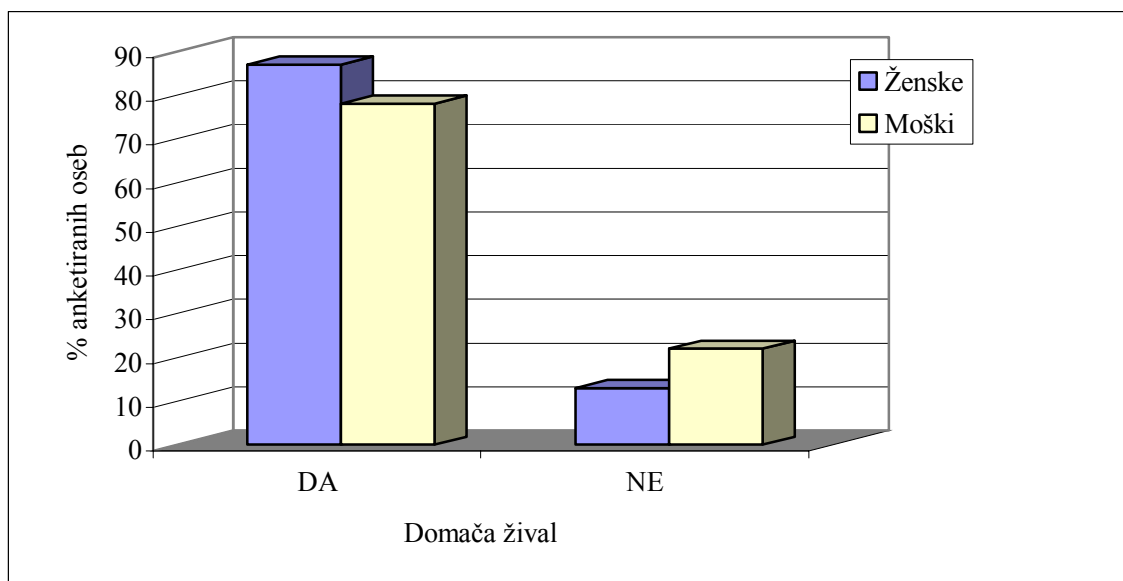
4.3 ODGOVORI NA VPRAŠANJA

4.3.1 Imate doma žival?

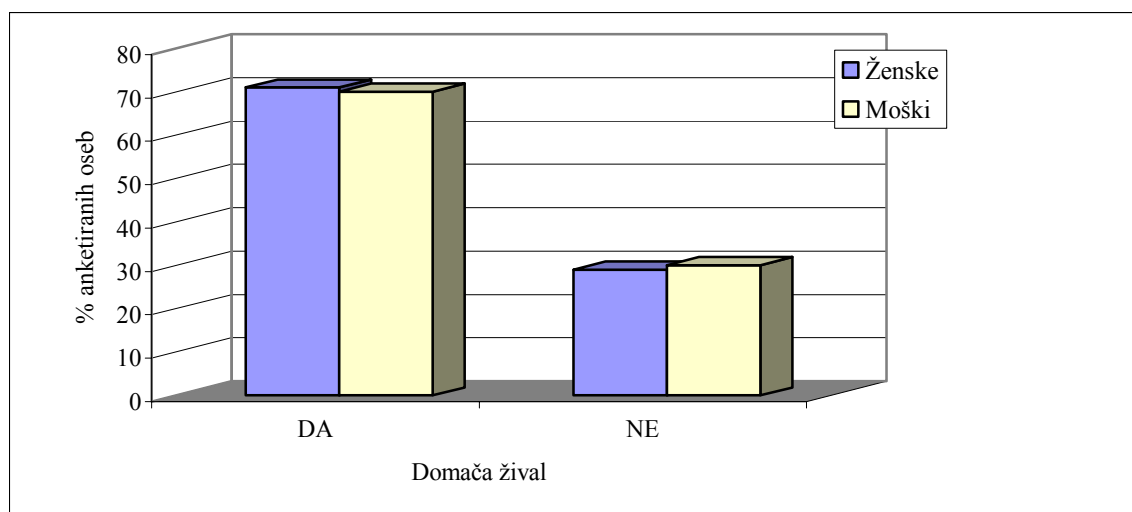
Iz preglednice 5 ter slik 21 in 22 vidimo, da ima 80% obiskovalcev Azila Maribor doma žival, 20% pa ne. 85% obiskovalcev iz mesta ima doma žival prav tako tudi 71% s podeželja. Razliki med žensko in moško populacijo iz mesta ($\chi^2 = 0,52$; $p = 0,4713$) in s podeželja ($\chi^2 = 0,01$; $p = 0,9432$) nista statistično značilni. Razlika med populacijo iz mesta in s podeželja ni statistično značilna ($\chi^2 = 2,45$; $p = 0,1179$).

Preglednica 5: Odgovori na vprašanje: Imate doma žival?

spol	Mesto						Podeželje						SKUPAJ	
	ženske		moški		skupaj		ženske		moški		skupaj		N	%
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
DA	34	87	7	78	41	85	5	71	14	70	19	71	60	80
NE	5	13	2	22	7	15	2	29	6	30	8	29	15	20
Skupaj	39	100	9	100	48	100	7	100	20	100	27	100	75	100

Slika 21: Odgovori na vprašanja prebivalcev iz mesta: Imate doma žival?

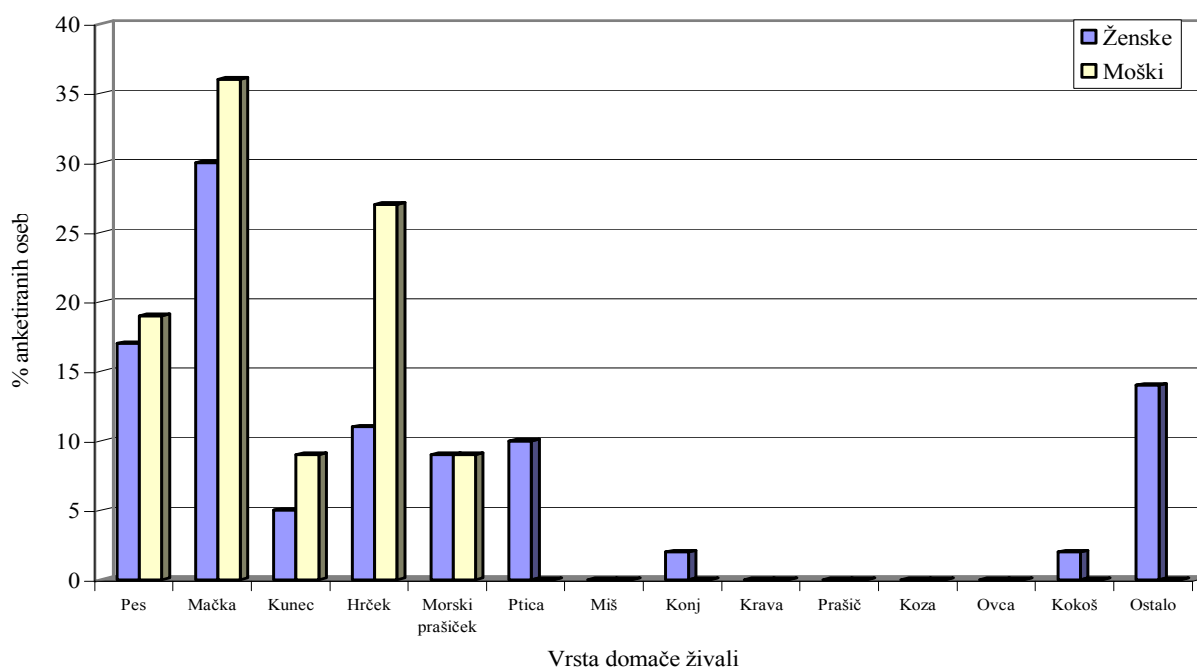
Slika 22: Odgovori na vprašanja prebivalcev s podeželja: Imate doma žival?

4.3.2 Katero žival imate doma?

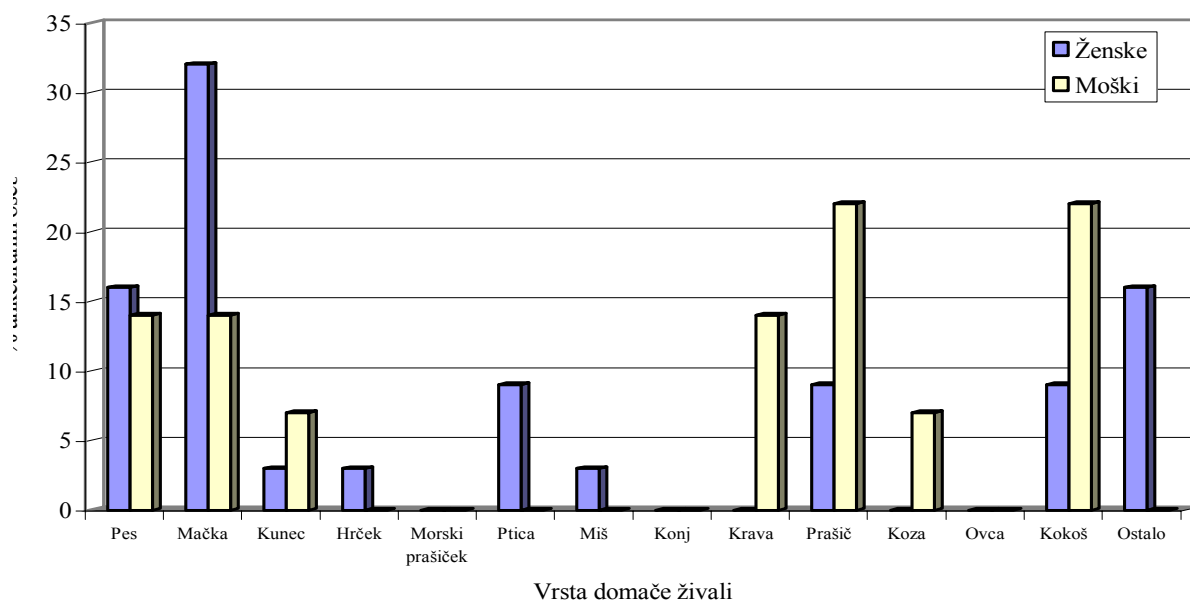
Iz preglednice 6 ter slik 23 in 24 je razvidno, da ima 29% obiskovalcev Azila Maribor doma mačko in 17% psa. Prebivalci iz mesta še imajo doma kunca, hrčka, morskega prašička, ptice. Tisti s podeželja pa imajo večinoma krave, prašiče, koze in kokoši.

Preglednica 6: Odgovori na vprašanje: Katero žival imate doma?

Spol	Mesto						Podeželje						SKUPAJ	
	ženske		moški		skupaj		ženske		moški		skupaj		N	%
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
Pes	10	17	2	19	12	18	5	16	2	14	7	15	19	17
Mačka	17	30	4	36	21	31	10	32	2	14	12	27	33	29
Kunec	3	5	1	9	4	6	1	3	1	7	2	4	6	5
Hrček	6	11	3	27	9	13	1	3	0	0	1	2	10	9
Morski prašiček	5	9	1	9	6	9	0	0	0	0	0	0	6	5
Ptica	6	10	0	0	6	9	3	9	0	0	3	7	9	8
Miš	0	0	0	0	0	0	1	3	0	0	1	2	1	1
Konj	1	2	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1
Krava	0	0	0	0	0	0	0	0	2	14	2	4	2	2
Prašič	0	0	0	0	0	0	3	9	3	22	6	13	6	5
Koza	0	0	0	0	0	0	0	0	1	7	1	2	1	1
Ovca	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kokoš	1	2	0	0	1	1	3	9	3	22	6	13	7	6
Ostalo	8	14	0	0	8	12	5	16	0	0	5	11	13	11
Skupaj	57	100	11	100	68	100	32	100	14	100	46	100	114	100

Slika 23: Odgovori na vprašanja prebivalcev iz mesta: Katero žival imate doma?

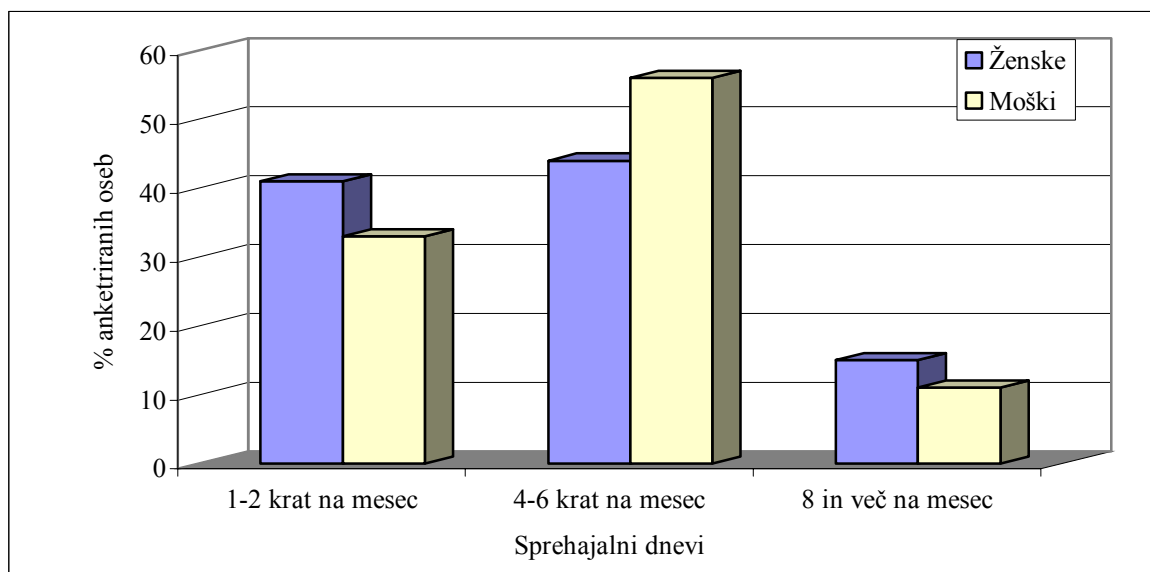
Slika 24: Odgovori na vprašanja prebivalcev s podeželja: Katero žival imate doma?

4.3.3 Kolikokrat na mesec pridete sprehajat psa?

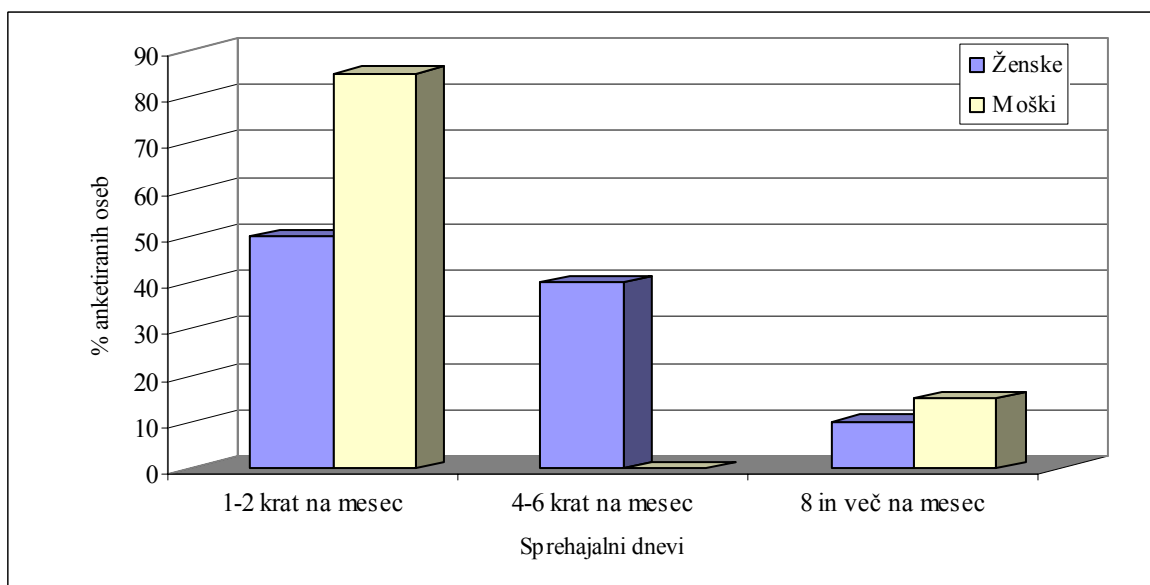
Iz mesta je 46% prebivalcev, ki pridejo sprehajat psa 4 – 6 - krat na mesec, 39% 1 – 2 - krat na mesec in 15% 8 in večkrat na mesec. S podeželja jih 59% sprehaja psa 1 – 2 - krat na mesec, 30% 4 – 6 - krat na mesec in 11% 8 in večkrat na mesec. To je tudi razvidno iz preglednice 7 ter slik 25 in 26. Razliki v številu sprehodov psa med žensko in moško populacijo iz mesta ($\chi^2 = 0,43$; $p = 0,8068$) ter žensko in moško populacijo s podeželja ($\chi^2 = 4,00$; $p = 0,1352$) nista statistično značilni. Razlika med populacijo iz mesta in s podeželja ni statistično značilna ($\chi^2 = 2,72$; $p = 0,2561$).

Preglednica 7: Odgovori na vprašanje: Kolikokrat na mesec pridete sprehajat psa?

Spol	Mesto						Podeželje						SKUPAJ	
	ženske		moški		skupaj		ženske		moški		skupaj		N	%
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
1-2 krat na mesec	16	41	3	33	19	39	10	50	6	85	16	59	35	47
4-6 krat na mesec	17	44	5	56	22	46	8	40	0	0	8	30	30	40
8 in več	6	15	1	11	7	15	2	10	1	15	3	11	10	13
Na mesec														
Skupaj	39	100	9	100	48	100	20	100	7	100	27	100	75	100

Slika 25: Odgovori na vprašanje prebivalcev iz mesta: Kolikokrat na mesec pridete sprehajat psa?

Slika 26: Odgovori na vprašanje prebivalcev s podeželja: Kolikokrat na mesec pridete sprehajat psa?

4.3.4 Zakaj sprehajate psa?

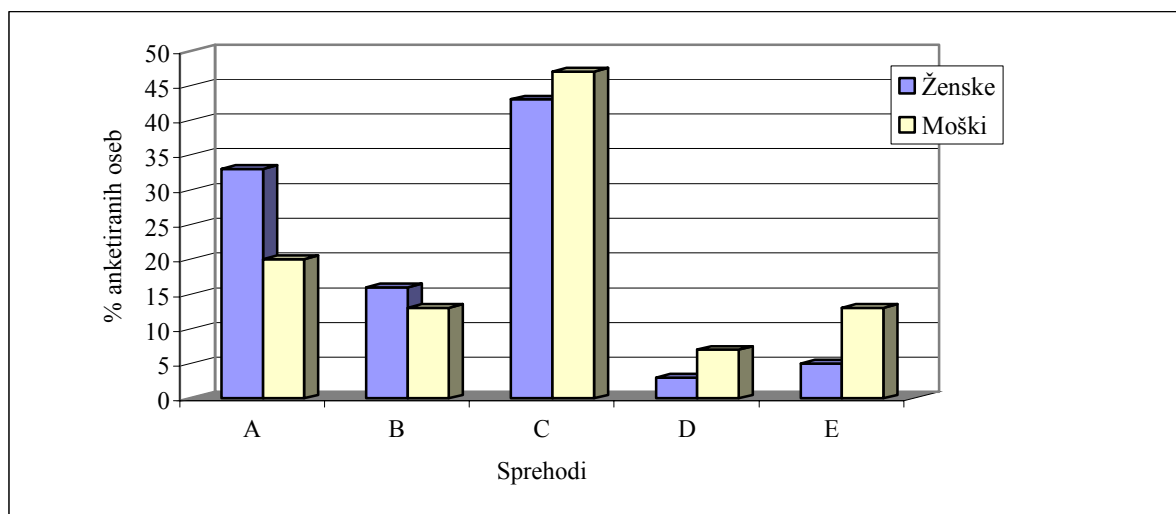
V preglednici 8 ter na slikah 27 in 28 je razvidno, da največ prebivalcev iz mesta želi živalim izboljšati počutje (44%), 31% prebivalcev ima željo po stiku z živalmi, 15% to

počne zaradi gibanja psa in sebe in 7% iz ostalih razlogov. S podeželja ima željo 31% prebivalcev po stiku z živaljo, 31% jih želi živalim izboljšati počutje, 28% jih pride zaradi gibanja psa in sebe in 5% drugo. Razliki v vzroku sprehajanja psa med žensko in moško populacijo iz mesta ($\chi^2 = 2,95$; $p = 0,5660$) ter s podeželja ($\chi^2 = 2,14$; $p = 0,7105$) nista statistično značilni. Razlika med populacijo iz mesta in s podeželja ni statistično značilna ($\chi^2 = 3,80$; $p = 0,4335$).

Preglednica 8: Odgovori na vprašanje: Zakaj sprehajate psa?

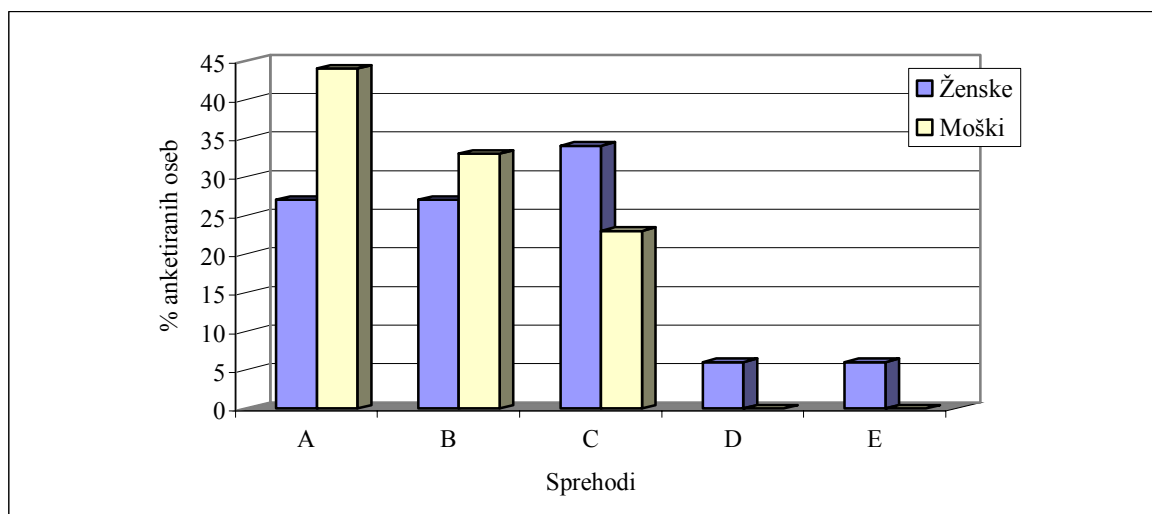
Spol	Mesto						Podeželje					
	ženske		moški		skupaj		ženske		moški		skupaj	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
A	23	33	3	20	26	31	9	27	4	44	13	31
B	11	16	2	13	13	15	9	27	3	33	12	28
C	30	43	7	47	37	44	11	34	2	23	13	31
D	2	3	1	7	3	3	2	6	0	0	2	5
E	3	5	2	13	5	7	2	6	0	0	2	5
Skupaj	69	100	15	100	84	100	33	100	9	100	42	100

(A – ker imate željo po stiku z živaljo; B – zaradi gibanja psa in sebe; C – želite živalim izboljšati počutje; D – ker vam pomaga pri navezovanju stikov z drugimi; E – ostalo)

(A – ker imate željo po stiku z živaljo; B – zaradi gibanja psa in sebe; C – želite živalim izboljšati počutje; D – ker vam pomaga pri navezovanju stikov z drugimi; E – ostalo)

Slika 27: Odgovori na vprašanja prebivalcev iz mesta: Zakaj sprehajate psa?

(A – ker imate željo po stiku z živaljo; B – zaradi gibanja psa in sebe; C – želite živalim izboljšati počutje; D – ker vam pomaga pri navezovanju stikov z drugimi; E – ostalo)

Slika 28: Odgovori na vprašanja prebivalcev s podeželja: Zakaj sprehajate psa?

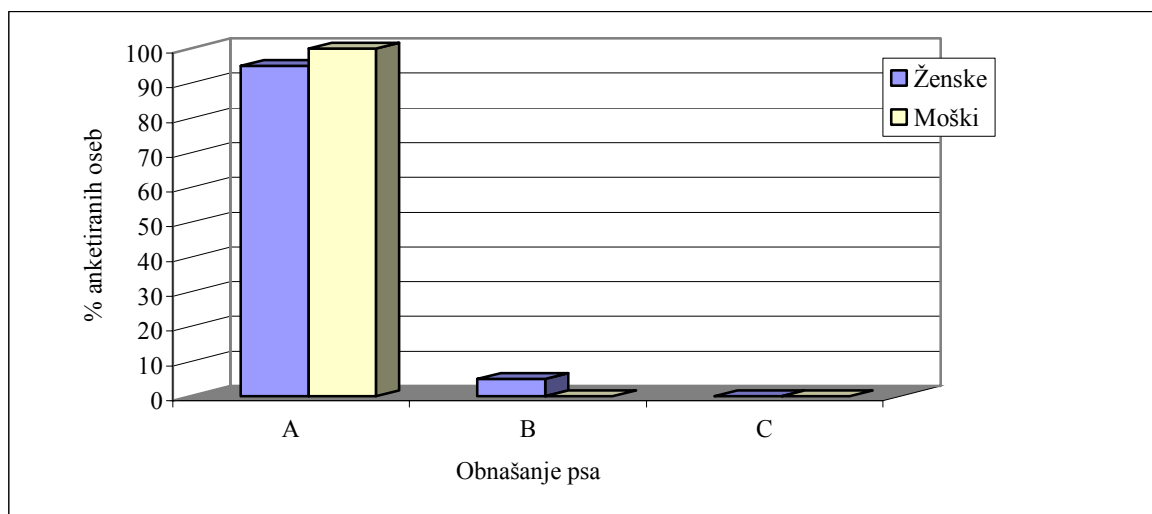
4.3.5 Kakšen je pes na sprehodu?

Iz mesta je 96% obiskovalcev ocenilo, da je pes na sprehodu vesel, igriv in prijazen; 4%, da je plašen, in 2%, da je agresiven. 81% prebivalcev s podeželja je menilo, da so psi ob sprehodu veseli, 7% plašni in 12% agresivni, kar je razvidno iz preglednice 9 ter slik 31 in 32. Razlika v oceni med žensko in moško populacijo iz mesta ($\chi^2 = 0,48$; $p = 0,4877$) in s podeželja ($\chi^2 = 0,81$; $p = 0,6681$) nista statistično značilna. Razlika med populacijo iz mesta in s podeželja je statistično značilna ($\chi^2 = 6,07$; $p = 0,0482$).

Preglednica 9: Odgovori na vprašanje: Kakšen je pes na sprehodu?

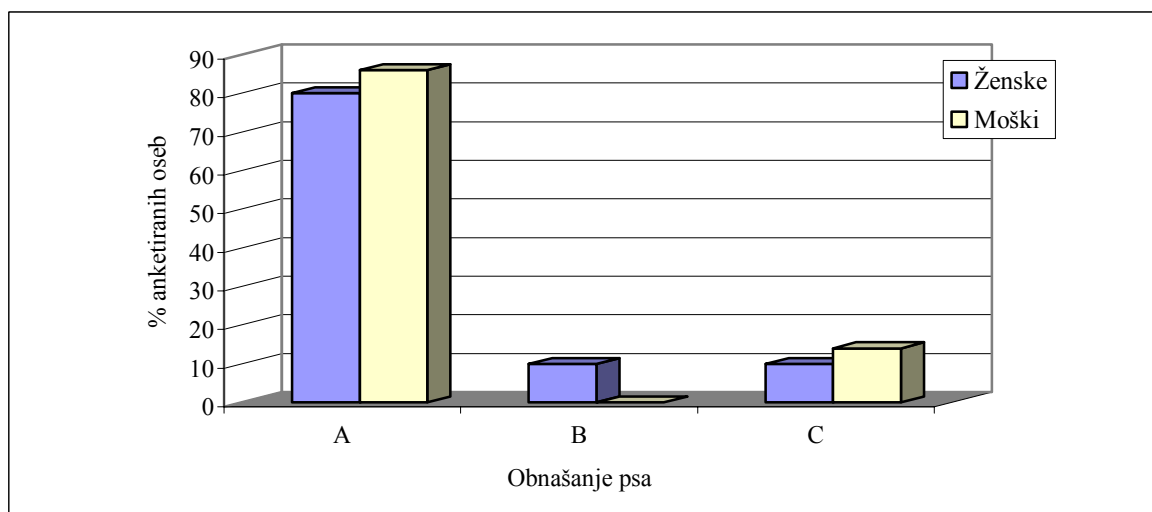
Spol	Mesto						Podeželje					
	ženske		moški		skupaj		ženske		moški		Skupaj	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
A	37	95	9	100	46	96	16	80	6	86	22	81
B	2	5	0	0	2	4	2	10	0	0	2	7
C	0	0	0	0	0	0	2	10	1	14	3	12
Skupaj	39	100	9	100	48	100	20	100	7	100	27	100

(A – vesel, igriv in prijazen; B – plašen; C – agresiven)

(A – vesel, igriv in prijazen; B – plašen; C – agresiven)

Slika 29: Odgovori na vprašanja prebivalcev iz mesta: Kakšen je pes na sprehodu?

(A – vesel, igriv in prijazen; B – plašen; C – agresiven)

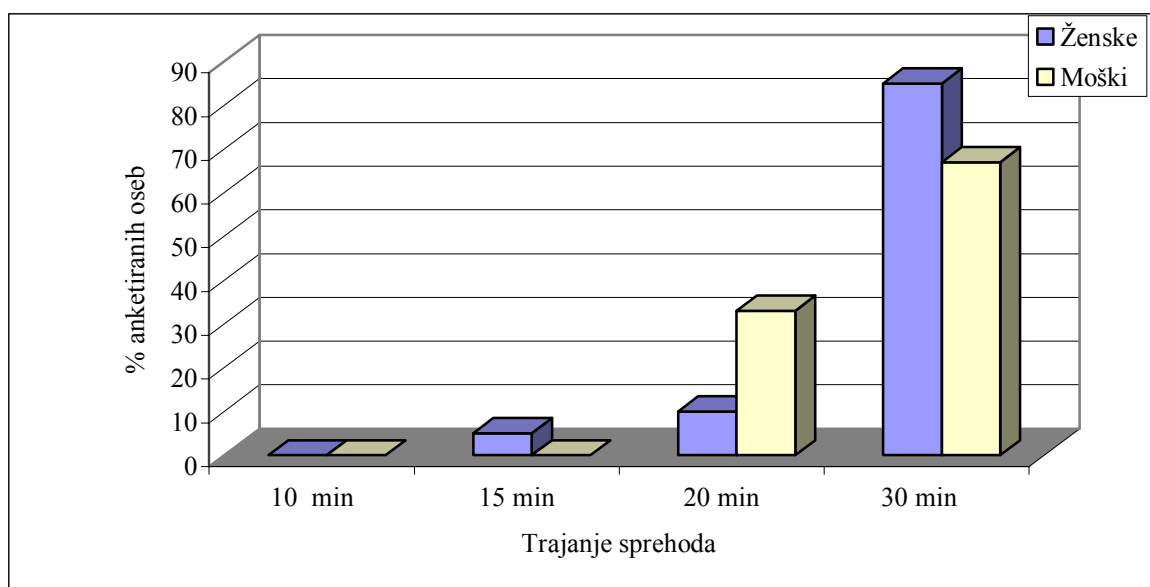
Slika 30: Odgovori na vprašanja prebivalcev s podeželja: Kakšen je pes na sprehodu?

4.3.6 Kako dolgo traja sprehod?

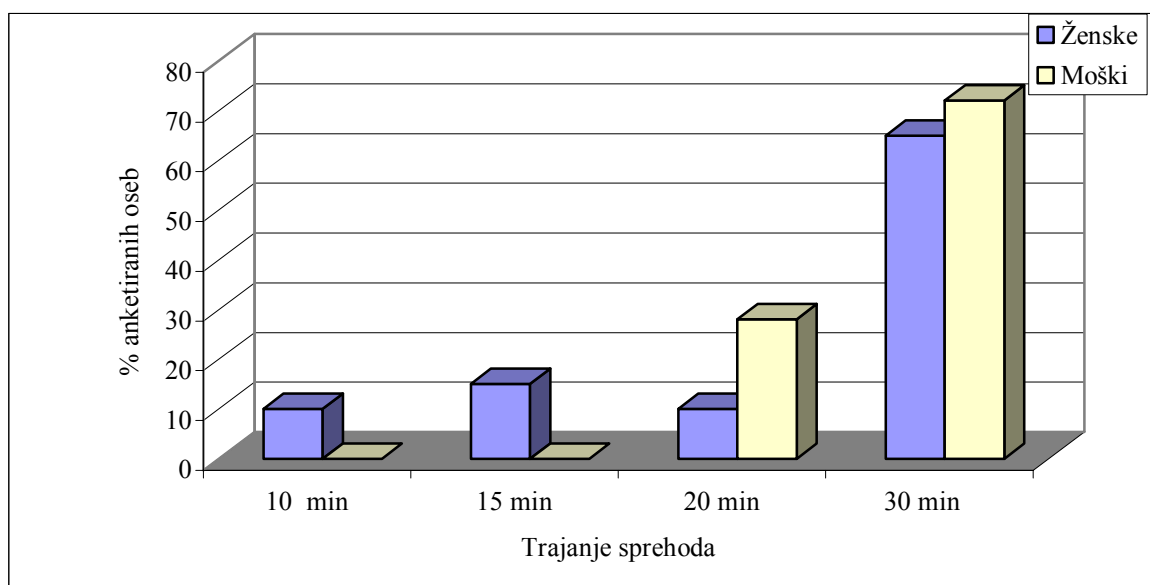
Iz preglednice 10 ter slik 30 in 31 je razvidno, da najpogosteje sprehajajo psa obiskovalci 30 minut in več. Razlike v trajanju sprehoda med žensko in moško populacijo iz mesta ($\chi^2 = 3,42$; $p = 0,1807$) ter žensko in moško populacijo s podeželja ($\chi^2 = 2,99$; $p = 0,3933$) nista statistično značilni. Razlika med populacijo iz mesta in s podeželja prav tako ni statistično značilna ($\chi^2 = 5,29$; $p = 0,1518$).

Preglednica 10: Odgovori na vprašanje: Kako dolgo traja sprehod?

Spol	Mesto						Podeželje						SKUPAJ	
	ženske		moški		skupaj		ženske		moški		skupaj		N	%
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
10 min	0	0	0	0	0	0	2	10	0	0	2	7	2	3
15 min	2	5	0	0	2	4	3	15	0	0	3	11	5	7
20 min	4	10	3	33	7	14	2	10	2	28	4	15	11	14
30 min	33	85	6	67	39	82	13	65	5	72	18	67	57	76
Skupaj	39	100	9	100	48	100	20	100	7	100	27	100	75	100

Slika 31: Odgovori na vprašanja prebivalcev iz mesta: Kako dolgo traja sprehod?

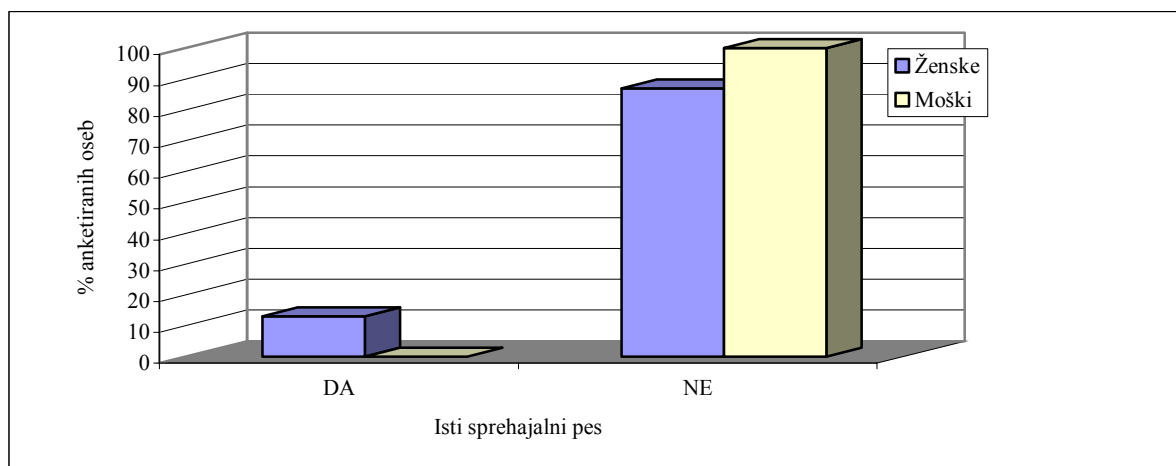
Slika 32: Odgovori na vprašanja prebivalcev s podeželja: Kako dolgo traja sprehod?

4.3.7 Želite sprehajati vedno istega psa?

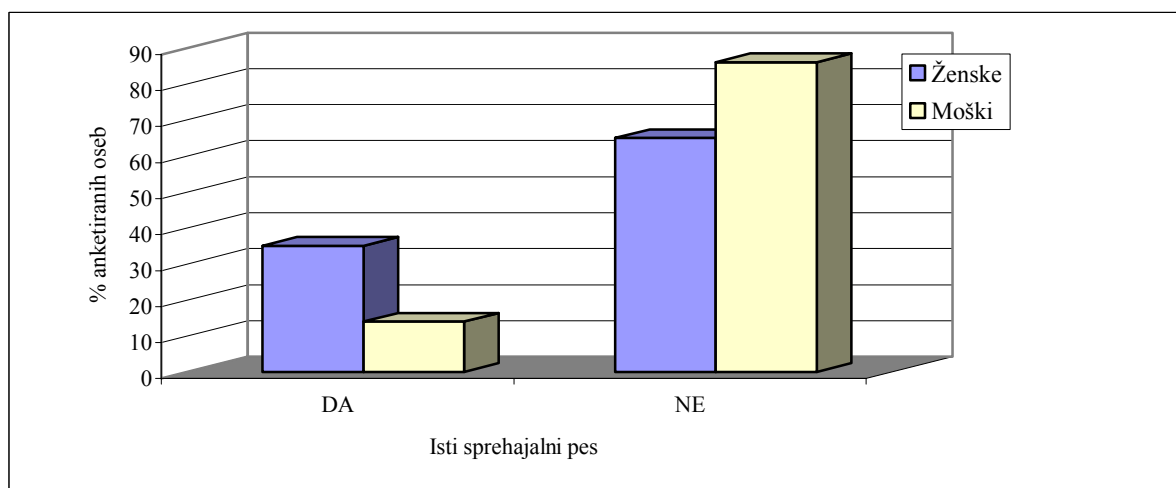
Iz preglednice 11 in slik 33 in 34 je razvidno da, prebivalci ne želijo vedno sprehajati istega psa. Iz mesta jih želi vedno istega 10%, s podeželja pa 30%. Razliki v želji, sprehajati vedno istega psa med žensko in moško populacijo iz mesta ($\chi^2 = 1,29$; $p = 0,2564$) ter s podeželja ($\chi^2 = 1,07$; $p = 0,3016$) nista statistično značilni. Razlika med populacijo iz mesta in s podeželja pa je statistično značilna ($\chi^2 = 4,45$; $p = 0,0349$).

Preglednica 11: Odgovori na vprašanje: Želite sprehajati vedno istega psa?

Spol	Mesto						Podeželje						SKUPAJ	
	ženske		moški		skupaj		ženske		moški		skupaj		N	%
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
DA	5	13	0	0	5	10	7	35	1	14	8	30	13	17
NE	34	87	9	100	43	90	13	65	6	86	19	70	62	83
Skupaj	39	100	9	100	48	100	20	100	7	100	27	100	75	100

Slika 33: Odgovori na vprašanja anketirancev iz mesta: Želite sprehajati vedno istega psa?

Slika 34: Odgovori na vprašanja anketirancev s podeželja: Želite sprehajati vedno istega psa?

5 RAZPRAVA IN SKLEPI

5.1 RAZPRAVA

Današnji tempo življenja je v različnih življenjskih obdobjih tako hiter in naporen, da je marsikateri človek pod velikim stresom. Zaradi tega je velikokrat osamljen, težje navezuje stike z drugimi ljudmi, se premalo giba ... Mnogi avtorji, kot na primer Horvat in Magajna (1987), Myers (1998), Endenburg (1996), Harker (1998), Isihara (1998), Toličič in Smiljanič (1979), Kerestes (1998), Vizek Vidovič (1998), pravijo, da prisotnost živali v človekovem življenju zmanjšuje stres, lažje navezuje stike z drugimi ljudmi, se veliko več giblje (psa je treba peljati na sprehod). Na podlagi teh dejstev smo pričakovali veliko željo po stiku z živalmi, konkretno s psom. Predvidevali smo, da bo večina ljudi, ki pridejo sprehajati psa, doma iz mesta. Naša predvidevanja so se uresničila, saj je skoraj 80% vseh obiskovalcev Azila Maribor prihajalo iz mesta (preglednica 2).

Starostna struktura je bila med spoloma podobna, enako velja za populaciji iz mesta in s podeželja. V populaciji iz mesta pa je razlika v izobrazbi žensk in moških blizu meje statistične značilnosti ($p = 0,655$). V populaciji žensk iz mesta je kar 44% brez ali z osnovno izobrazbo, moških pa le 11%. Delež moških z univerzitetno izobrazbo (33%) je precej večji od deleža žensk z enako izobrazbo (5%).

Med sprehajalci psov v Azilu Maribor, ki so izpolnjevali anketo, jih ima 80% žival doma. Od teh 82% jih ima 17% psa, kar 29% pa ima doma mačko. Sledili kunec, hrček, morski prašiček, ptica, miš pri ljudeh iz mesta, pri tistih s podeželja pa konj, krava, prašič, koza, ovca, kokoš. Iz tega lahko sklepamo, da ljudje v Azilu Maribor ne iščejo stika z živaljo, saj jih imajo doma. Vzrok za obiske je v tem, da se ljudem te živali smilijo in jim želijo omogočiti gibanje. S tem pa tudi vplivajo na svoje zdravje in se medtem sprostijo. Največkrat na mesec prihajajo sprehajati psa ljudje iz mesta, najmanjkrat ljudje s podeželja. Od vseh sprehajalcev jih 53% pride sprehajati 1 – 2 - krat na mesec, 35% 4 – 6 - krat na mesec in 12% 8 in večkrat na mesec. Ljudje iz mesta želijo večinoma živalim izboljšati počutje (44%), kar se vidi v preglednici 8, nato sledi želja po stiku z živaljo. Podobno se odločajo tudi ljudje s podeželja. Pod drugo so še večinoma navedli, da pridejo sprehajati psa zato, ker ga sami ne morejo imeti, drugi spet želijo, da imajo otroci stik z živalmi, nekaterim pa se živali smilijo, in jim želijo nuditi ljubezen in svobodo.

Sprehajalci menijo, in tudi iz preglednice 9 je razvidno, da so psi na sprehodu veseli, igrivi in prijazni. Le zelo majhen odstotek je ljudi, ki menijo, da je bil pes na sprehodu plašen in agresiven do drugih psov. Med spoloma ni bilo bistvenih razlik niti znotraj populacije sprehajalcev iz mesta niti s podeželja. Bila pa je statistično značilna razlika v oceni agresivnosti psa. Noben sprehajalec iz mesta ni ocenil obnašanja psa kot agresivno, medtem ko je bilo takšnih ocen v populaciji sprehajalcev s podeželja kar 12% (preglednica 9). Pri tem se pojavi vprašanje, ali obstaja razlika v odnosu do psov pri sprehajalcih iz mesta in tistih s podeželja, ali pa izbirajo sprehajalci iz mesta drugačne poti za sprehode kot tisti s podeželja. Markljeva (2003) je ugotovila pri posvojenih psih izrazito zaščitniško obnašanje. Če bi vodili sprehajalci s podeželja pse po poteh z več možnostmi za zaščitniško obnašanje, bi s tem nudili psu tudi več možnosti za agresivno obnašanje.

Iz preglednice 10 je razvidno, kakšna je navezanost sprehajalcev na živali, saj hočejo čim dlje ostati z njimi na sprehodu. Kar 76% ljudi se je sprehajalo s psi 30 minut in več. Večina ljudi sprehaja različne pse, saj želijo vse pse razgibati in jim nuditi vsaj kanček svobode. 17% sprehajalcev pa želi sprehajati vedno istega psa, saj menijo, da so z njimi že navezali nekakšen stik in se že dobro poznajo. Nekateri pa hočejo ob pogostejših stikih spoznati psa, da bi ga kasneje morda posvojili. Zanimiva je ugotovitev, da je večji delež podeželskih sprehajalcev, ki so sprehajali vedno istega psa (preglednica 11). Tudi ta ugotovitev se ujema s hipotezo o pojavu zaščitniškega obnašanja psov, ki smo jo podali v razpravi o agresivnem obnašanju psov iz Azila Maribor. Več zaščitniškega obnašanja lahko pričakujemo od psov, ki so se na nekega sprehajalca bolj navezali.

Med ljudmi, ki so doma v mestu ali na podeželju, ni razlike v odnosu do živali. Zanimivo je, da so sprehajalci največkrat omenjali, da imajo doma mačko. Pričakovali smo, da bodo prišli sprehajat psa predvsem ljudje, ki doma nimajo živali in so doma iz mesta. Rezultati so ovrgli našo hipotezo, saj razlika med sprehajalci iz mesta in s podeželja ni statistično značilna.

5.2 SKLEPI

- Med prebivalci iz mesta in med prebivalci s podeželja, ki so vodili pse na sprehod v okolici Azila Maribor so bile statistično značilne razlike. Razlika je bila v oceni obnašanja psa na sprehodu. Agresivno obnašanje psa so ugotovili samo sprehajalci psov s podeželja. Razlika je bila tudi v tem, da je več sprehajalcev s podeželja želelo sprehajati vedno istega psa.
- Večina sprehajalcev ima doma kakšno žival. Največkrat je to mačka. Tisti, ki zaradi prostorske stiske doma nimajo živali, si jo želijo imeti.
- Ljudje pridejo psa sprehajat, ker mu želijo izboljšati počutje, se z njim malo sprehoditi in razgibati ter s tem izboljšajo zdravje psu in sebi.

6 POVZETEK

Pes že dolgo ne živi tako, kot so živeli njegovi divji predniki. Danes je pes predvsem predan človeku, rad se druži z njim, človek pa prav tako s psom. To smo ugotovili tudi, ko smo v Azilu Maribor opravili anketo med obiskovalci, ki so si sposodili psa in ga vodili na sprehod. Anketo smo izvedli ob vikendih v času sprehodov. Kljub temu da nam je vreme v mesecu aprilu in maju 2004 zelo nagajalo, nam je uspelo zbrati 75 vprašalnikov. Da bi dobili še več informacij o ljudeh, ki sprehajajo pse iz Azila Maribor, smo analizirali tudi izjave, ki jih izpolnijo, preden peljejo psa iz Azila Maribor prvič na sprehod. Obdelali smo 145 izjav, ki so jih izpolnili obiskovalci Azila Maribor v letu 2003.

Namen naloge je ugotoviti, kakšna vez se je spletla med človekom in psom v Azilu Maribor, kako pogosti so ti stiki in kateri so vzroki zanje. Zanimalo nas je, ali obstajajo razlike med ženskim in moškim obiskovalcem Azila Maribor ter med tistimi iz mesta in s podeželja.

Iz obdelanih podatkov smo ugotovili, da je starostna struktura med spoloma podobna, enako velja za populaciji iz mesta in s podeželja. Razlika je v izobrazbi med žensko in moško populaciji iz mesta, saj imajo moški v primerjavi z ženskami manjši delež tistih brez izobrazbe in večji delež z visoko izobrazbo. Od vseh anketiranih sprehajalcev ima 80% doma žival. Od teh ima doma 17% psa, kar 29% pa ima mačko. Ljudje v Azilu Maribor pri živalih ne iščejo stika, saj jih imajo doma. Vzrok za obiske je v tem, da se jim živali smilijo in jim želijo omogočiti gibanje. S tem pa ugodno vplivajo tudi na svoje zdravje in se med sprehodom sprostijo. Med sprehajalci psov iz mesta in s podeželja je bila razlika v oceni obnašanja psov med sprehodom. Agresivno obnašanje psov so ugotovili samo nekateri sprehajalci s podeželja. Med njimi je bil večji delež tistih, ki so želeli sprehajati vedno istega psa.

7 VIRI

- Endenburg N. 1996. Lahko družne živali pomagajo pri otrokovem razvoju? Veterinarske novice, 22, 7-8: 262-263
- Enders Slegers M.J. 2000. The meaning of companion animals: qualitative analysis of the histories of elderly cat and dog owners. V: Companion animals and us. Podberscek A.L., Paul E.S., Serpell J.A. (eds.). Cambridge, Cambridge University Press: 237-256
- Falappi R. 2002. Psi, spoznavanje in vzreja najbolj znanih pasem. Ljubljana, Mladinska knjiga: 14-30
- Gimnazija Vič. 2004.
www.s-gimvic.lj.edus.si/projekt/timko/avstralija/kana/dingo.html (11. okt. 2004)
- Haiger A. 1982. Biometrische Methoden in der Tierproduktion. Wien, Verlagsunion agrar: 130 str.
- Harker R.M. 1998. Age-related changes in reported of relational provision from companion animals. V: The changing roles of animals in society. 8. international conference on human – animal interactions, Prag, 10-12 sept. 1998. Waltham: 30-56
- Harker R.M., Collins G.M. McNicholas J. 2000. The influence of current relationships upon pet animal acquisition. V: Companion animals and us. Podberscek A.L., Paul E.S., Serpell J.A. (eds.). Cambridge, Cambridge University Press: 189-208
- Horvat L., Magajna L. 1987. Razvojna psihologija. Ljubljana, Državna založba Slovenije: 89-112
- Index of/novo32003/ven17-zveri. 2003. Slika 127.html (13. mar. 2003).
<http://www.geocities.com/novo32003/ven17-zveri/slika127.html> (11. okt. 2004)
- Ishihara E. 1998. Behavioral characteristics of children who are familiar with animals and who are not. V: The changing roles of animals in society. 8. international conference on human – animal interactions, Prag, 10-12 sept. 1998. Waltham: 90-114
- Kapitan Z. 1919. Šakal. Lovec, 1: 13-18
- Kerestes G. 1998. Pet ownership and children's self – esteem in the context of war. V: The changing roles of animals in society. 8. international conference on human – animal interactions, Prag, 10-12 sept. 1998. Waltham: 115-117
- Kešnar M. 2002. Odnos človek – žival ali Sreča na vrvi. Diplomski naloga. Ljubljana, Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani: 46-61
- Klever U. 1995. Velika knjiga o psih. Ljubljana, Dedal d.o.o.: 94-141

- Kryštufek B., Brancelj A., Krže B., Čop J. 1988. Zveri, medvedi – psi – mačke. Ljubljana, Lovska zveza Slovenije: 63-88
- Marcon E., Mongini M. 1986. Svetovna enciklopedija živali. Ljubljana, Mladinska knjiga: 260-262
- Markelj U. 2003. Reševanje problematike zapuščenih živali v Sloveniji. Diplomsko naloga. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko: 93 str.
- Mayer Mixner M. 1996. Hišne živali v izobraževanju otrok, negi in geriatriji. Veterinarske novice, 22, 7-8: 263-264
- Mikuš Kos A. 1992. Otrok in vojna. V: Otroci in vojna. Mikuš Kos A., Končnik Goršič N., Ribičič V., Makarovič K., Knaflič L. (ur.). Murska Sobota, Pomurska založba: 28-35
- Morris D. 1990. Zakaj pes maha z repom. Ljubljana, Mladinska knjiga: 7-82
- Myers G. 1998. Interactive bases of young children's sense of self in relation to animals. V: The changing roles of animals in society. 8. international conference on human – animal interactions, Prag, 10-12 sept. 1998. Waltham: 60-70
- Paul E.S. 2000. Love of pets and love of people. V: Companion animals and us. Podberscek A.L., Paul E.S., Serpell J.A. (eds.). Cambridge, Cambridge University Press: 168-186
- Pisovec L. 2001. Razne slike in linki-živali (29. mar. 2001).
http://pisovec.webhostme.com/volk_siv.jpg (11. okt. 2004)
- Podberscek A.L., Gosling S.D. 2000. Personality research on pets and their owners: conceptional issues and review. V: Companion animals and us. Podberscek A.L., Paul E.S., Serpell J.A. (eds.). Cambridge, Cambridge University Press: 143-147
- Robinson I. 1996. Ljudje in hišne živali-medsebojna povezava in koristi-preteklost, sedanjost in prihodnost. Veterinarske novice, 22, 7-8: 264-269
- Slike pasem. 2004. (31. mar. 2004).
http://www.standardi.net/mehiski_goli_pes.png (11. okt. 2004)
- Štuhec I. 1996. Hišne živali v zrelem človeškem obdobju. Veterinarske novice, 22, 6: 212-216
- Taylor D. 1993. Vaš pes. Ljubljana, Državna založba Slovenije in Mladinska knjiga: 36-41
- Toličič I., Smiljanić V. 1979. Otroška psihologija. Ljubljana, Mladinska knjiga: 237-267

Vizek Vidovič V., 1998. Role of animals in human crisis. V: The changing roles of animals in society. 8. international conference on human – animal interactions, Prag, 10-12 sept. 1998. Waltham: 25-28

Vreg F. 1993. Vedenje psa. Skrivnostni svet življenja, vedenja, komuniciranja in učenja živih bitij. Ljubljana, Mobo – kynos dedal: 17-162

Zoo Ljubljana. 2004.

www.burger.si/ljubljana/ZOO/ZOO_Rakunasti_Pes.htm (11. okt. 2004)

Životinjsko carstvo. 2004. Kojot (2003).

www.zivotinjsko-carstvo.com/vivljina/kojot.php (11. okt. 2004)

ZAHVALA

Najprej se zahvaljujem mentorju prof. dr. Ivanu Štuhcu za vodenje, strokovno pomoč, nasvete in vzpodbudo pri izdelavi te diplomske naloge.

Zahvaljujem se tudi dr. Nataši Siard za nasvete in pomoč, prav tako ga. Karmeli Malinger za lektoriranje izvlečka ter ga. Sabini Knehtl. Zahvala gre tudi prof. dr. Jožetu Ostercu za recenzijo in nasvete.

Bernardu Rajhu se iskreno zahvaljujem za lektoriranje, prav tako Metki Kuhar za prevod izvlečka v angleški jezik.

Iz srca se zahvaljujem Tomiju za vso prijateljsko podporo, vzpodbudo in pomoč pri oblikovanju naloge, brez katerega naloga ne bi bila to kar je.

Hvala vsem sprehajalcem psov v Azilu Maribor, ki so sodelovali v anketi. Posebej gre zahvala ga. in g. Müllerju za pomoč pri zbiranju podatkov in tudi za informacije ter za zaupanje.

Posebna zahvala velja staršem, ki so mi omogočili študij.

PRILOGE

Priloga A:

Izjava glede seznanitve navodil za sprehanje psov

*DRUŠTVO ZA VARSTVO IN
PROTI MUČENJU ŽIVALI
MARIBOR
NA TERASI 2a*

TEL (02) 480-16-60

Štev. 43

I Z J A V A

Podpisani (ime in priimek)

Rojen leta, stanujoč

I z j a v l j a m, da sem seznanjen z navodili, ki sem jih prejel po podpisu izjave in jih moram upoštevati pri vodenju azilskih psov na sprehod.

Hkrati izjavljam, da nosim sam vso moralno in materialno odgovornost v slučaju kakršneoli nezgode (ugriz, padec, lom, pobeg psa ipd.) in da ne bom pri Društvu za varstvo in proti mučenju živali v Mariboru, uveljavljal nobenih odškodninskih zahtevkov.

Podpis:

Maribor, dne

Priloga B:
Vprašalnik: Sprehajanje psov iz Azila Maribor

VPRAŠALNIK: SPREHAJANJE PSOV IZ AZILA V MARIBORU

1. Spol: M Ž Starost v letih: _____
2. Izobrazba:
☐ brez ☐ osnovna ☐ srednja ☐ višja ☐ univerzitetna
3. Kje bivate?
☐ mesto ☐ vas
4. Imate doma žival? DA NE
5. Katero žival imate doma?
☐ pes ☐ mačka ☐ kunec ☐ hrček ☐ morski prašiček ☐ ptica ☐ miš ☐ konj
☐ krava ☐ prašič ☐ koza ☐ ovca ☐ kokoš ☐ ostalo _____
6. Kolikokrat na mesec pridete sprehajat psa?
☐ 1-2 krat na mesec ☐ 4-6 krat na mesec ☐ 8 in večkrat na mesec
7. Zakaj sprehajate psa?
☐ ker imate željo po stiku z živaljo
☐ zaradi gibanja psa in vas (zdravje)
☐ želite živalim izboljšati počutje
☐ ker vam pomaga pri navezovanju stikov z drugimi
☐ drugo _____
8. Kakšen je pes na sprehodu?
☐ vesel, igriv in prijazen ☐ plašen ☐ agresiven do _____
9. Kako dolgo traja sprehod?
☐ 10 min ☐ 15 min ☐ 20 min ☐ 30 min in več
10. Želite sprehajati vedno istega psa?
DA NE
11. Če ste odgovorili z DA, Vas prosimo, da na kratko opišete zakaj!
